

ÖSTERSJÖ-
STIFTELSEN

THE FOUNDATION FOR BALTIC
AND EAST EUROPEAN STUDIES

Professorsprogrammet vid Södertörns högskola

Rapport

Förord

Målet för Stiftelsen för forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa, Östersjöstiftelsen, grundas i stiftelsens stadgar och uttrycks i stiftelsens Programförklaring som:

Östersjöstiftelsens stöd till forskning, forskarutbildning och infrastruktur ska skapa högsta möjliga kvalitet i forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa vid Södertörns högskola.

Stiftelsen har som forskningsfinansiär en särskild profil genom sin stadga där dels ett geografiskt område är utpekad, dels ändamålet anges till att stödja utvecklingen av Södertörns högskola. Östersjöstiftelsen stödjer forskning, forskarutbildning och akademisk infrastruktur inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa, samt verksamhet som utvecklar dessa områden vid Södertörns högskola.

En av de verksamheter som stiftelsen har finansierat sedan 2007 är ett särskilt professorsprogram vid Södertörns högskola. Som en del i en översyn av stiftelsens stödformer gav stiftelsen våren 2021 en särskild expertgrupp i uppdrag att genomföra en studie av professorsprogrammet. Studien består av tre delar:

1. En studie av programmets historik och utformning
2. En kartläggning av vetenskaplig produktion
3. Individuella intervjuer med samtliga nuvarande professorer i programmet

Expertgruppen har bestått av:

- Professor Catarina Kinnvall, ordförande
- F d universitetsdirektör Curt Karlsson
- Professor Sten-Åke Stenberg
- Professor Barbara Törnquist-Plewa

Östersjöstiftelsens styrelse har beslutat att i expertgruppens rapport särskilt beakta följande punkter i det fortsatta utvecklingsarbetet:

- Behovet av en strategi för Östersjö- och Östeuropaforskning vid Södertörns högskola.
- Ett bredare stöd till hela den akademiska karriärtrappan, inte endast till professorer.
- En fördjupad analys av CBEES (Centre for Baltic and East European Studies) funktion och att i dialog med Södertörns högskola förstärka CBEES som samlade kraft och nav för Östersjö- och Östeuropaforskning vid Södertörns högskola.

Lars Haikola
Ordförande Östersjöstiftelsen

Britta Lövgren
Forskningsdirektör Östersjöstiftelsen

Utvärdering av Professorsprogram vid Södertörns högskola finansierat av Östersjöstiftelsen

Sammanfattning

Utvärderingen ska utgå från stiftelsens programförklaring och fokusera på om, i vilken mån och hur Professorsprogrammet är av högsta möjliga kvalitet, har anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa och bidrar till de forskningsmiljöer vid Södertörns högskola vilka har konstituerats/förstärkts av Professorsprogrammet. Utvärderingen ska ge stiftelsen kunskap om: hur programmet har varit utformat tidigare och hur det är utformat nu; hur programmet svarar mot stiftelsens ändamål, samt; hur programmet och/eller andra insatser kan utvecklas för att stärka forskningsmiljöer vid Södertörns högskola inriktade mot forskning med Östersjö- och Östeuroparelevans (se bilaga 1). Utvärderingen består av tre delar där den första fokuserar på programmets historik och utformning, den andra på en kartläggning av vetenskaplig produktion för de anställda i Professorsprogrammet och deras samarbetspartners under perioden 2013-2021, varav den tredje delen bygger på individuella intervjuer med samtliga nuvarande professorer i Professorsprogrammet där vi främst beskriver hur Professorsprogrammet bidragit till Högskolans forskningsmiljö samt hur programmet kan utvecklas för att stärka forskningsmiljöer inriktade mot forskning med Östersjö- och Östeuroparelevans.

Bakgrundsbeskrivningen visar hur Professorsprogrammet utvecklats i relation till Östersjöstiftelsens stadgar och Södertörns Högskolas satsning på forskningskompetens. Östersjöprofessorernas publikationsmönster och forskningsmiljöer visar genomgående på en stor omfattning och hög kvalitet med publiceringar i granskade tidskrifter och på väletablerade förlag även om detta naturligtvis skiljer sig åt mellan olika forskningsfält. Forskningen med Östersjö- och Östeuroparelevans är betydande, såväl genom professorernas projekt och publiceringar som i de avhandlingar som knyter an till dessa professorers forskningsmiljöer. Intervjuade professorer är överlag mycket positivt inställda till Professorsprogrammet och till Östersjöstiftelsens satsningar, vilka de menar ger utmärkta villkor för forskning och för produktiva forskarmiljöer samtidigt som satsningarna sätter Södertörns högskola på kartan såväl nationellt som internationellt. De pekar dock på ett antal områden som skulle behöva tas upp till diskussion, som till exempel förhållandet mellan institutioner och centrumbildningar eller mindre forskarmiljöer; projektmedel från Östersjöstiftelsen och dess användningsområden; professorerna som en outnyttjad resurs; förhållandet mellan forskning och undervisning; nyrekrytering och kravet på Östersjöprofil. Utvärderingsgruppen föreslår en rad åtgärder baserade på Professorsprogrammets historia, forskarmiljöernas styrka och svagheter, samt intervjuerna. Här betonas främst behovet av att utarbeta en långsiktig strategi för Östersjöstiftelsens finansiering av Södertörns högskola som också gagnar högskolans samlade utveckling. En sådan strategi bör också innehålla mer flexibla villkor i termer av anställning och projektmedel, samt en uttalad strävan att bygga upp gemensamma plattformar för möte och diskussion mellan institutioner, centrum och mindre forskningsmiljöer, högskolans ledning och Östersjöstiftelsen.

Professorsprogrammets historik och utformning

Under hösten 2007 och våren 2008 utlystes vid Södertörns högskola (nedan oftast benämnd Högskolan) sammanlagt 19 professorstjänster inom ramen för två program som tillsammans kommit att kallas Professorsprogrammet. Samtliga var till 100 % finansierade av Stiftelsen för forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa (i fortsättningen

benämnd Östersjöstiftelsen, ÖSS eller enbart Stiftelsen). Föreliggande avsnitt av utvärderingen baseras på en studie av Professorsprogrammets historik och utformning. Underlag för studien har utgjorts av dokument från Stiftelsen (främst styrelseprotokollen fr.o.m. 2001 t.o.m. våren 2021) och Högskolan (främst de årliga ansökningarna för åren 2001—2021 resp. de årliga efterhandsredovisningarna, årsrapporterna, för åren 2001—2020, de flesta annonserna avseende de professurer som ledigförklarades 2007 och 2008 eller senare under perioden fram till 2020), KVA:s två utvärderingar av Stiftelsens verksamhet samt ett fåtal enskilda dokument. En förteckning över alla skriftliga källor finns i bilaga 2. Muntlig information har inhämtats genom samtal med professor emeritus Ingela Josefson och professor Bengt Jacobsson. När Professorsprogrammet tillkom var Josefson rektor vid Högskolan och Jacobsson vicerektor för forskning och forskarutbildning. I ett annat samtal, med rektor Gustav Amberg, har den nuvarande högskoleledningens syn på Professorsprogrammets utformning och betydelse inhämtats.

Finansieringen i ett slag av 19 professorstjänster utgör för Stiftelsen ett unikt beslut, inget liknande hade förekommit och inget liknande har skett sedan dess. Programmets betydelse har inte ifrågasatts, däremot någon gång dess förenlighet med Stiftelsens ändamål, utan det har rullat vidare år efter år på reallt oförändrad nivå utan någon riktad extern utvärdering förrän nu. Den grundläggande frågan är: Varför fattade Östersjöstiftelsen detta beslut?

Bildandet av Östersjöstiftelsen som stöd för forskning vid Södertörns Högskola

Svaret på denna till synes enkla fråga är komplext – delförklaringarna är många och samverkande. Flera av dem har sina rötter i den profilerade politik som den borgerliga regeringen under Carl Bildt förde under åren 1991—1994, vilken innebar en stark ökning av antalet utbildningsplatser, ett nytt resursfördelningssystem, ett vaknande intresse för kvalitetssäkring/kvalitetsutveckling, och en satsning på forskning.

Södertörns högskola bildades med stor tonvikt på humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning. De egna resurserna för forskning (det s.k. fakultetsanslaget) var starkt begränsade. Examinationsrättigheter för forskarutbildning saknades. I stället bildades Östersjöstiftelsen vars ändamål angavs vara att till Högskolan lämna bidrag till forskning och forskarutbildning med inriktning mot Östersjöregionen och Östeuropa. Stiftelsen försågs således med två begränsningar för sin verksamhet, dels skulle Södertörns högskola vara den enda mottagaren, den s.k. destinatären, av bidrag, dels skulle bidragen stödja forskning och forskarutbildning med den angivna inriktningen. Att denna inriktning valdes får ses mot bakgrund av de stora politiska förändringarna i Östeuropa efter Sovjetunionens sönderfall och av de förväntningar på en dynamisk samhällsutveckling, inte minst av utbildning och forskning, när den strama politiska styrningen upphört. Föreställningen var att Högskolan med ett kraftfullt och säkerställt ekonomiskt stöd från Stiftelsen skulle kunna utvecklas till en ledande kunskapsnod inom det nämnda området, inte bara nationellt utan också internationellt.

När Högskolan inledde sin verksamhet 1996 var den starkt inriktad på grundutbildning inom samhällsvetenskap och humaniora, ofta tvärvetenskapligt orienterad och därför extra arbetskrävande att organisera och genomföra. Samtidigt växte utbildningsuppdraget snabbt. Verksamheten bars upp av främst lektorer och i viss mån av adjunkter, medan professorer var sällsynta. Medelåldern var låg och erfarenheten av att utveckla och leda utbildning och forskning var begränsad. Högskolan var således inledningsvis på många sätt en svag destinatär med en i praktiken begränsad förmåga att på ett effektivt sätt ta emot stora bidrag. Detta utgjorde ett gemensamt problem för Stiftelsen och Högskolan. Det förtjänar att noteras att fram till 2008 förelåg en stark personalunion mellan Stiftelsen och Högskolan genom att de båda styrelserna hade

samma ordförande, att Högskolans rektor var ledamot och vice ordförande i Stiftelsens styrelse och att ytterligare ett antal av ledamöterna i sistnämnda styrelse var knutna till Högskolan. Stiftelsen intog därigenom en relativt osjälvständig position i förhållande till Högskolan.

Högskolan hade av lätt insedda skäl inget problem med att vara ensam destinatär, däremot upplevdes inriktningsbegränsningen (mot Östersjöregionen och Östeuropa) som hämmande. Stiftelsen vände sig därför till f.d. hovrättsrådet Henning Izoz, som under decennier gjort sig känd som landets ledande expert på stiftelserättsliga frågor, och bad om svar på ett antal frågor som alla handlade om möjligheten att tolka/tillämpa Stiftelsens stadgar i utvidgande riktning. Izoz svar var tydligt. Det förelåg ingen möjlighet att tillämpa ett synsätt som att Stiftelsens bidragsgivning skulle kunna, ens i mindre utsträckning, avse nya inriktningar. Visserligen kunde bidragen avse vilka discipliner som helst men grundkravet kvarstod, nämligen att den forskning, med mera, som stöddes skulle ha en inriktning mot Östersjöregionen och Östeuropa. Möjligheterna för en friare disposition av stiftelsens medel föreföll efter Izoz bedömning vara stängda.

Utöver de båda nämnda restriktionerna för Stiftelsens bidragsgivning förelåg ytterligare en omständighet som inte minst från Stiftelsens sida efter hand kom att upplevas som ett problem. Som grund för bidragsbeslutet inför varje nytt år företog Stiftelsen en beräkning av hur stort bidrag man kunde lämna med hänsyn till den beräknade avkastningen, varefter Högskolan sökte om bidrag inom denna ram. I en ”harmonisk” värld utvecklades utbudet av bidrag och efterfrågan på bidrag i ungefär samma takt, något som skedde under de första 5-6 åren. Men några år in på 2000-talet började Stiftelsens kapital att öka kraftigt i värde, något som också innebar en ökande avkastning. Som KVA konstaterar 2014 i sin andra utvärdering av Stiftelsen, så förutsatte den skattefrihet som Stiftelsen åtnjöt att Stiftelsen använde minst 80 % av sin avkastning, sett över en rullande femårsperiod, till att stödja sitt ändamål, dvs lämna bidrag till Högskolan som stöd för forskning och forskarutbildning med inriktning på Östersjöregionen och Östeuropa.

De bidrag som lämnades till Högskolan var, principiellt sett, av två slag. Dels handlade det om forskarinitierade projekt och söktes från Stiftelsen av enskilda forskare. Dels handlade det om medel som ställdes till rektors förfogande, i regel fördelade på ett antal poster, för finansiering av vad som kan kallas ”kollektiva nyttigheter”. Exempel som kan nämnas är forskarskolan BEEGS (Baltic and East European Graduate School), biblioteket och ett antal mindre centrumbildningar och tvärvetenskapliga samarbetsmiljöer. Till BEEGS knöts redan 2001 tre professorstjänster som till 100 % finansierades av Stiftelsen. Möjligheterna att skala upp dessa stödformer med bibehållen rimlig effektivitet i medelsanvändningen, så att man kunde hantera den snabbt växande avkastningen, framstod dock som begränsade.

Professorsprogrammet: Infrastrukturella satsningar och utveckling av forskningskompetens

Stiftelsen valde i det här läget en ny väg för att öka möjligheterna till bidragsgivning, nämligen att se på inriktningen mot Östersjöregionen och Östeuropa som något som man skapade förutsättningar för på sikt, om än inte omedelbart. Man förde diskussioner om den långsiktiga strategin för Stiftelsens verksamhet och landade i mars 2004 i följande slutsatser och förslag:

”Stiftelsen svarar för mer än hälften av högskolans forskningsresurser. Med det stora forskningsstödet som ges från stiftelsen skapas förutsättningar för högskolan att skapa en forskningsmiljö av hög internationell standard och bli en känd och ledande forskningsmiljö för östersjöforskning.

Det finns dock en viss inkongruens mellan, å ena sidan stiftelsens dominerande inriktning mot Östeuropa och å andra sidan, högskolans breda inriktning av både forskning och grundutbildning. Därför kan det sägas finnas en målkonflikt mellan vad som är bra för forskningen vid högskolan och vad som är bra för den östinriktade forskningen. En fullständig kongruens mellan stiftelsens inriktning och högskolans forskning, där de bästa projekten vid högskolan fick stöd, skulle sannolikt skapa de bästa förutsättningarna för forskningen och högskolan.

För att minska denna målkonflikt bör stiftelsen verka för att högskolan stärker sin östeuropaprofil och stärker sambandet mellan dess olika delar. Det finns goda förutsättningar att utveckla högskolans östeuropaprofil och göra den till en påtagligare tillgång för högskolan som helhet. Högskolan har ett eget intresse – helt bortsett från östeuropaforskningens intresse – att förstärka och förtydliga sin östeuropaprofil. Det förutsätter att högskolan i framtiden bättre kan samordna och uppnå synergieffekter, dels mellan olika delar av östeuropaforskningen, dels mellan forskning, forskarutbildning och grundutbildning.

Men målkonflikten bör också minskas genom att stiftelsen tar ett större ansvar för att skapa och vidmakthålla en långsiktigt stabil, generell och god forskningsmiljö vid högskolan. Det går inte att uppbygga en stark östeuropaforskning vid högskolan om den inte kan vila på en gedigen, bred och generell forskningskompetens. Spetskompetens förutsätter i detta fall bredd och djup. Om man vill skapa bästa möjliga förutsättningar för en stark profil måste man därför också vara beredd att ta ett ansvar för bredden och djupet. Stiftelsens stadgar lägger inte hinder i vägen för ett sådant ökat ansvarstagande för den akademiska infrastrukturen i form av bred allmän forskningskompetens.”

Efter att ha konstaterat att den dittillsvarande uppbyggda kompetensen behövde kompletteras med fasta resurser till spetsforskning och till att stärka forskningens anknytning till ämnena, samt gjort bedömningen att Stiftelsens avkastning medgav ett extra anslag om 17 mkr, formulerade styrelsen följande erbjudande till högskolan:

”Under förutsättning att Stiftelsens styrelse senare under innevarande år bedömer att det finns nödvändiga ekonomiska förutsättningar är Stiftelsen beredd att erbjuda en extra anslagsfinansiering på ca 17 milj för stöd till akademisk infrastruktur. Högskolan ombeds därför inkomma med förslag till hur dessa medel på bästa sätt kan komma Högskolan och dess forskningsverksamhet till nytta. I första hand avser stiftelsen att stödja följande verksamhetsinriktning:

Stöd till inrättande av professorer med utrymme för egen forskningsverksamhet samt till inrättande av forskartjänster. Ett krav är att de stödda verksamheterna har, eller bedöms komma att uppnå, en särdeles god akademisk kvalitet. Syftet är både att stärka spetsforskning och att stärka östersjöforskningens ämneskopplingar. Mångvetenskaplighet – d v s forskning som är förankrad i ämnen men samtidigt inte avgränsad till enskilda ämnen – är ett starkt plusvärde. Förslagen ska ha karaktären av tidsbegränsade tjänster och kan komma att utgå under en femårsperiod.”

Ett år senare lämnade Stiftelsen ett bidrag om 17 mkr till ”*akademisk infrastruktur*”. Denna innehöll bl.a. en professur i svenska och en gästprofessur i statsvetenskap. En professur inrättades också i Praktisk kunskap inom ramen för de medel som redan tidigare tillförts till Centrum för praktisk kunskap. Men Stiftelsens ovan citerade erbjudande om en mera storskalig satsning på professorer utnyttjades inte utan i stället kom Stiftelsen och Högskolan överens om bidrag till ett antal mångvetenskapliga forskningsmiljöer, s.k. MOA-stöd, för en treårsperiod. Överläggningar fortsatte dock mellan Högskolan, oftast företrädd av Bengt Jacobsson, vicerektor

för forskning och forskarutbildning, och Stiftelsen. Avkastningen som måste delas ut till Högskolan fortsatte nämligen att öka. Lösningen på detta problem med en ekonomiskt allt starkare men genom sin ändamålsparagraf begränsade Stiftelse och en mottagare med svag kapacitet som destinatar blev tillskapandet av en helt ny bidragspost, den som lyfts fram redan 2004, nämligen Professorsprogrammet, en bidragsform som från tid till annan kunde ges den volym som omständigheterna föranledde.

Vid sitt sammanträde i augusti 2007 beslutade Stiftelsen därför att bevilja extra medel för *”infrastrukturella satsningar”* för perioden 2007—2011 med 40 mkr/år (OH etc. inräknad). Dessa satsningar bestod av ett första professorsprogram om 12 tjänster, koncentrerat till stora undervisningsämnen, nämligen etnologi, företagsekonomi (2 tjänster med spec. inriktning), historia, journalistik, medieteknik, medie- och kommunikationsteknik, miljövetenskap, nationalekonomi, pedagogik, retorik och statsvetenskap.

Men Stiftelsen disponerade ännu mer avkastningsmedel som behövde omsättas i bidrag. Redan två månader senare föreslog rektor i sitt årliga äskande att ytterligare 10 mkr skulle avsättas för ett andra professorsprogram, omfattande sju tjänster, knutna till starka forskningsmiljöer. Som skäl för förslaget anfördes: *”Syftet med detta är att bygga upp forskningskompetens som skall möjliggöra framtida forskning inom stiftelsens ändamålsområde. Tjänsterna kommer att utgöra ett stöd för utbildningen såväl på grundnivå, avancerad nivå som forskarnivå.”* Stiftelsen godkände förslaget i oktober 2007. De sju tjänsterna i detta program avsåg samtidshistoria, filosofi, genusvetenskap, sociologi, religionsvetenskap, Östersjöområdets och Östeuropas idéhistoria samt statsvetenskap med inriktning på Östersjöområdet och Östeuropa. Som en utgångspunkt gällde att alla de 19 tjänsterna var till 100 % finansierade av Stiftelsen och att utrymmet för innehavarens egen forskning skulle uppgå till minst 50 % av heltid. Professurerna knöts till sina ämnen med undantag för de två sistnämnda som placerades vid det nybildade Centrum för forskning om Östersjöområdet och Östeuropa (CBEES) i vilket också den tidigare nämnda forskarskolan BEEGS inordnats. Som synes var det enbart dessa två tjänster som i sin ämnesbenämning innehöll någon explicit inriktning mot det ändamål som Stiftelsen hade att stödja. Det formella beslutet om ämnesbenämningen för professurerna fattades av Högskolan, låt vara att Stiftelsen hade möjlighet att framföra synpunkter under det gemensamma beredningsarbetet – och ytterst givetvis kunde ha vägrat att finansiera en viss professur, typiskt sett om man bedömde att ett bidrag till dess finansiering skulle strida mot Stiftelsens ändamål.

Samtliga professurer ledigförklarades under slutet av 2007 eller 2008 med sedvanliga tillsättningsprocedurer som ledde till tillträde av tjänsterna under 2009 och 2010. Annonsering skedde i både svenska och utländska media. Som standardformulering återfanns i samtliga granskade annonser följande: *”En avsikt med anställningen är att utveckla en forskningskompetens som på sikt ska stärka forskning med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa.”* Formuleringen får bedömas utgöra en upplysning till potentiella sökande, däremot knappast någon grund för behörighet eller urval eller som rättslig bindning av inriktningen av den sedermera anställdes forskning. Den speglar däremot Stiftelsens och Högskolans gemensamma hållning att bra forskningskompetens inom bl.a. de angivna ämnena på sikt skulle stärka forskning med tydlig profil mot Östersjöregionen och Östeuropa och att Stiftelsen därmed skulle kunna lämna bidrag till dessa ämnen, utan hinder av formuleringen av sitt ändamål. De båda professurerna i företagsekonomi och professuren i journalistik kunde inte tillsättas på grund av brist på behöriga sökande.

Arbetsuppgifterna för professorn i etnologi angavs i annonsen som 50 % forskning, 30 % teori- och metodutveckling och 20 % undervisning på grundnivå. Med teori- och metodutveckling

avsågs att undervisa på avancerad nivå, stärka ämnets forskningsmiljö, delta i organisation och ledning av högre seminariet i etnologi, handleda doktorander samt verka för att nya forskningsanslag knöts till ämnet. Liknande formuleringar återfanns i annonserna av alla de övriga 11 professurerna i det första programmet, vilka alla publicerades under 2007. När tjänsterna i det andra professorsprogrammet utannonserades ett år senare förekom i redovisningen av arbetsuppgifter enbart den egna forskningen som preciserad i nivå, 50 %. Begreppet teori- och metodutveckling hade utgått till förmån för en uppräknig av alla eller de flesta av de uppgifter som ett år tidigare ingått i nämnda utvecklingsuppgift. Grundutbildningen nämndes över huvud taget inte. Granskade dokument belyser inte orsakerna till dessa förändringar. I de båda mot Östersjöregionen och Östeuropa profilerade tjänsterna angavs under bedömningsgrunder vetenskaplig meritering med just nämnda inriktning, dokumenterat medlemskap i internationellt kontaktnät inom Östersjö- och Östeuropaforskning samt kunskaper i något/några av språken i dessa regioner. Professuren i journalistik ledigförklarades 2010 en andra gång och försöket kröntes nu med framgång. Arbetsuppgifterna angavs nu vara egen forskning 50 % i två år, därefter i mån av resurser, och vidare 30 % teori- och metodutveckling. Till sådan utveckling hörde att initiera nya forskningsprojekt med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa. I uppräknigen av bedömningsgrunder angavs bl.a. erfarenhet av forskning med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa.

Samtliga professurer tillsattes med förordnande tills vidare, dvs utan tidsbegränsning, vilket var det enda möjliga enligt högskolelagen. Stiftelsens beslut om finansiering av såväl det första som det andra professorsprogrammet talade om en femårsperiod, 2007—2011. Av lätt insedda skäl (tillsättningsprocedurerna) sköts perioden fram till att snarare omfatta åren 2009—2013, något som låg till grund för den interna utvärderingen under år 2013 (mera därom senare). Redan 2009 anmälde emellertid högskolan i sin årliga ansökan om medel att man såg Professorsprogrammet som en grund för permanenta äskanden. Man övergick också till att tala om de båda programmen som en helhet (programmet i stället för programmen), trots deras olika bakgrund (stora undervisningsämnen resp. starka forskningsmiljöer).

Stödet till Östersjö- och Östeuropaforskning kontra infrastrukturella satsningar

Innan dess hade dock flera av stödformerna (och medelsutnyttjandet) blivit föremål för nya diskussioner, både mellan parterna och i Stiftelsens styrelse. Mandaten för den styrelse som fattat beslut om de båda professorsprogrammen löpte ut den 31 december 2007 och regeringen valde, till mångas överraskning, att klippa de flesta personbanden mellan Stiftelsen och Högskolan och en på nästan alla punkter ny styrelse för Stiftelsen såg dagens ljus den 1 januari 2008. Inte minst viktigt var att Högskolans styrelseordförande inte längre samtidigt var ordförande i Stiftelsens styrelse. Och rektor för Högskolan var inte heller ledamot av Stiftelsens styrelse. Den nya styrelsen hade ju inte varit delaktig i någon av de omfattande diskussioner som förts under de närmast föregående åren, så den grundläggande frågan om Stiftelsens ändamål kom åter på bordet. Man valde att inte ompröva beslutet om finansiering av Professorsprogrammet utan vände sig till Högskolan och utbad sig i juni 2008 om en beskrivning av bl.a. det infrastrukturella professors-programmets Östersjö-anknytning men också av stödet till annan akademisk infrastruktur resp. till de ovan nämnda MOA-stöden avseende den mångvetenskapliga forskningsmiljön vid högskolan – ett förhållandevis brett ifrågasättande av den förutvarande styrelsens bidragspolitik. I svaret från högskolan, utarbetat av vicerektorn Jacobsson, angavs att det i utlysningarna av professorstjänsterna markerats att utveckling av forskning inom Östersjö- och Östeuropa-området ingår i arbetsuppgifterna. Jacobsson fortsätter vidare: *”De infrastrukturella satsningarna rymmer en positiv dynamik. Duktiga forskare som inte tidigare i*

så hög grad har intresserat sig för den specifika regionen ges möjligheter att vidga sina intresseområden, t.ex. genom att jämföra utvecklingen inom Östersjöområdet och Östeuropa med andra geografiska områden, och de ges utrymme att sätta in utvecklings skeenden i ett vidare teoretiskt perspektiv. Forskarna som har sökt sig till högskolan (via professorstjänster eller på andra sätt) har efterhand kommit att vävas in i Östersjö- och Östeuropaforskningen. Och de har med hjälp av Östersjö- och Östeuropaforskningen kunnat bidra till att utveckla ny generell kunskap. En kvalificerad och nyskapande forskning om Östersjöregionen och Östeuropa växer bäst i ett växelspel med en väl utvecklad ämnesmässig och mångdisciplinär kompetens. Det finns således ingen motsättning mellan, å ena sidan, stödet till Östersjö- och Östeuropaforskningen och, å andra sidan, genomförda infrastrukturella satsningar. Vi menar tvärtom att de infrastrukturella satsningarna på ett avgörande sätt bidrar till att stärka potentialen och kvaliteten också när det gäller den forskning som bedrivs om Östersjöområdet och Östeuropa.”

Jacobssons förklaring förefaller ha accepterats av Stiftelsen som godkänner fortsatt finansiering av Professorsprogrammet trots att värdet av Stiftelsens kapital nu sjunkit dramatiskt i samband med den globala finanskrisen 2008—2009. Styrelsen gjorde emellertid i samband med sitt budgetbeslut 2008 ett skarpt uttalande: *”Styrelsen förväntar sig en ökad och tydligare fokusering på Östersjö- och Östeuropaforskningen från högskolans sida.”*

Ett halvår senare fastställde styrelsen ett inriktningsdokument rörande sin bidragspolitik. I detta anges att Stiftelsen ska lämna bidrag i tre huvudgrupper, nämligen forskarinitierat och tematiskt stöd, komplementärt stöd och stöd till infrastruktur. Professorsprogrammet hänförs nu till *”komplementärt stöd”*, dvs stöd till ändamål som utgör nödvändiga komplement till forskning och forskarutbildning med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa. Behovet av detta komplementära stöd förklaras på följande sätt:

”Södertörns högskola är en ung högskola som behöver en starkare och bredare akademisk miljö för att kunna skapa spetsforskning inom det område Östersjöstiftelsen ska stödja. T.ex. behövs professorer i statsvetenskap, ej bara i statsvetenskap med inriktning mot Östeuropa, eftersom den bredare inriktningen på forskningen ger nödvändiga teoretiska och metodologiska bidrag som på sikt berikar forskning och forskarutbildning med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa. Ett alltför smalt stödområde hämmar huvudändamålet – att skapa forskning och forskarutbildning med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa av hög vetenskaplig kvalitet. Därtill kommer att flera forskningsproblem idag kräver mångdisciplinär samverkan för att belysas och lösas. Därför bör Östersjöstiftelsen stödja också forskning och forskarutbildning som inte har sitt fokus på Östersjöregion- och Östeuropaforskningen. Det måste dock kunna visas att ett stöd av detta slag leder till en förstärkning av huvudinnehållet.”

Genom detta beslut anslöt sig den nya styrelsen i princip till förutvarande styrelsers uppfattning om möjligheten att finansiera ett program av professorer med – i förhållande till stiftelsens ändamål – generella ämnesbenämningar. Något ifrågasättande, på principiell grund, av programmet står inte heller att finna i senare tiders styrelsehandlingar. Däremot har programmet genomgått ett antal modifieringar som är värda att notera.

Forskning kontra utbildning: Programmets finansiering och tidigare utvärderingar

Under 2012 vänder sig rektor (Moira von Wright) i samråd med Stiftelsens styrelse till den tidigare nämnde stiftelserättsexperten Henning Izoz med nya frågor, dels om Stiftelsens möjligheter att stödja annan utbildning än forskarutbildning, dels om s.k. komplementärt stöd fick

lämnas. Svaret på den första frågan var ett mycket tydligt nej, vilket innebar att grundutbildningen vid högskolan inte kunde få något bidrag, inte ens den s.k. avancerade utbildningen. Detta innebar också att om professorerna inom ramen för det särskilda programmet undervisade i grundutbildningen fick detta inte ske på tid som finansierades av Stiftelsen. Inte heller komplementärt stöd fick enligt Izoz bedömning lämnas, något som ifrågasatte hela grunden för Professorsprogrammet. Stiftelsens styrelse beslutade – mot bakgrund av Izoz svar - att i sitt dokument om Stiftelsens inriktning för sitt forskningsstöd (från 2009) stryka avsnittet om komplementärt stöd liksom att stöd kunde utgå också till utveckling av utbildning (annan än forskarutbildning). Men stödet för Professorsprogrammet behölls, ehuru under annan rubricering.

Under följande år genomfördes en intern utvärdering av programmet, närmast föranledd av att den femårsperiod av finansiering som Stiftelsen bundit sig för löpte ut vid utgången av år 2013. Rektor informerade Stiftelsens styrelse om utvärderingen i samband med att hon presenterade sitt äskande om medel för år 2014. I utvärderingsrapporten konstateras att professorerna inneburit en kompetensförstärkning och vitalisering av de vetenskapliga miljöer de kommit att ingå i samt en stark ökning av publiceringen och ett ökat deltagande i nationella och internationella nätverk. Även i de fall professorerna inte haft någon tidigare forskningsmeritering med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa har deras nätverkskontakter varit en stor tillgång i deras forskningsmässiga nyorientering. Granskade dokument innehåller inget ifrågasättande av programmets förlängning (utan bortre gräns) utan fr.o.m. Stiftelsens beslut om bidrag till högskolan för 2014 hade Professorsprogrammet karaktär av tillsvidaregällande stödform. Detta hindrade självfallet inte att det kunde avslutas, men det förelåg efter denna tidpunkt inte längre någon särskild kontrollstation för omprövning. Noteras kan att KVA i sin rapport 2014 om utvärdering av Stiftelsen inte funnit några tecken på att Högskolan lyckats etablera sig som en nod för forskningen om Östersjöregionen och Östeuropa.

Frågan om inriktningen och i någon mån kvaliteten i den forskning som finansieras av ÖSS (inklusive den som produceras av professorerna i Programmet) återkommer allt som oftast i de dokument som under åren utväxlas mellan ÖSS och Högskolans ledning och i de muntliga dialoger som de båda parterna för (och som dokumenten reflekterar). KVA:s utvärdering 2014 gav underlag för en sådan diskussion. Ungefär vid den tidpunkten hade Högskolan också förlorat kampen om ett nationellt centrum för Rysslandsforskning till Uppsala (och inte ens varit nära). Rektor Moira von Wright kunde i sin ansökan 2015 för medel för år 2016 meddela ÖSS om att i december 2014 hade Högskolans styrelse fastställt Högskolans vision och övergripande mål för forskning, utbildning och samverkan 2015—2019. Det högst prioriterade målet för forskningen under kommande femårsperiod angavs vara ”ett nationellt genomslag för Östersjö- och Östeuropaforskningen och erkännande av högskolan som ett kunskapsnav för denna forskning”. Formuleringen innebar en samtidig acceptans av att detta mål som redan gällt i 15 år inte hade nåtts trots de avsevärda forskningsbidrag som Högskolan erhållit för nämnda ändamål.

I sin ansökan om medel för 2015 anmälde rektor – sannolikt mot bakgrund av Izoz' utlåtande – att hon avsåg att ändra finansieringen av professurerna i programmet med syfte att dels ”ge fler ämnen tillgång till profilen”, dels underlätta för professorerna att verka i olika sammanhang. Högskolan såg en kvalitetsvinst i att professorerna var delaktiga också i bl.a. utbildningen på grundnivå. Förändringen skulle dock gälla enbart vid rekrytering av nya professorer. Medel från Stiftelsen skulle då täcka 50 % av en heltidsanställning och motsvara egen forskningstid. I den mån verksamhetsutveckling ingick i tjänsten kunde ytterligare 10 % täckas av Stiftelsen. Redan anställda professorer behöll sin tidigare gällande finansiering från Stiftelsen (100 % eller 80%). I någon mån frigjorde denna tillämpning resurser som kunde omdisponeras. Om en pro-

fessor med 100 % finansiering lämnade sin tjänst kunde vederbörande ersättas av två professorer med vardera 50 % finansiering från stiftelsen (och kompletterande 50 % från Högskolans reguljära anslag). Hur som helst ökade nu antalet professorer inom ramen för programmet från de ursprungliga 19 till 22-24 (uppgifterna avseende ett givet år varierar mellan olika dokument). Förändringen syntes dock mest ha bokföringskaraktär: Professurerna i arkeologi, kulturstudier, praktisk kunskap och historia hade redan innan de nu fördes in i Professorsprogrammet varit finansierade på annat sätt av Stiftelsen, alla redan innan programmet tillkom. Och professuren i svenska hade först varit finansierad av Stiftelsen, sedan övertagen av Högskolan med finansiering av anslag för grundutbildning resp. forskning och forskarutbildning, detta på grund av en alltför svag inriktning på Östersjöregionen och Östeuropa, men några år senare likväl återförd till programmet.

Under 2015 genomfördes vid Högskolan för första gången en heltäckande extern granskning av forskningsverksamheten (SER 2015) som avrapporterades av den nye rektorn Gustav Amberg i hans ansökan till ÖSS om medel till Högskolan inför 2017 och 2018. Utvärderingen omfattade 25 ämnesmiljöer och avsåg perioden 2009—2014. Granskningen visade att forskningsaktiviteten generellt låg på en hög nivå, även om variationerna var betydande mellan stora och små miljöer. Den visade också att den forskning som producerats i form av böcker och vetenskapliga artiklar ofta vara av påfallande hög kvalitet. I bedömarnas sammanvägda omdömen om kvaliteten i forskningen gavs 13 av 25 ämnen omdömet ”mycket god” eller ”excellent”. Endast tre ämnen fick något av de två lägsta omdömena på skalan, medan resterande hamnade på medelbetyget ”god kvalitet”. 11 av de 13 ämnen som fick något av de två högsta omdömena hade en professur som var finansierad av ÖSS (vilket samtidigt innebar att en ÖSS-professur i de flesta fall var knuten till något av de resterande 12 ämnen som fick lägre omdömen). I granskarnas uppdrag ingick att belysa vissa specifika frågeställningar. En av dessa var att bedöma i vilken mån miljöerna bidragit till att utveckla högskolans Östersjö- och Östeuropaprofil. Även på denna punkt konstaterades stora skillnader mellan enskilda ämnen. Några få hade ingen eller nästan ingen forskning som finansierades av ÖSS och de kunde inte heller sägas bidra till forskningsprofilen; för den absoluta merparten av miljöerna gällde dock motsatsen. SER lyfte dock fram betydelsen av ”forskningsprofessurer” för resp. forskningsmiljö som helhet och specifikt för forskarutbildningen.

Översyn av programmet: Rekryteringsstrategier och attraktiva forskningsmiljöer

Den 1 juli 2016 tillträdde ny rektor, Gustav Amberg. Rekryteringar planerades (och genomfördes med viss fördröjning) av professorer i romska studier (särskilt uppdrag från regeringen att utveckla utbildning och forskning i romani chib), socialt arbete och miljövetenskap. Som en verklig nyhet kan dock nämnas att en professur i företagsekonomi (en av de avsedda ursprungliga 19) äntligen kunde tillsättas 2016. Nu tillämpades för första gången principen om endast partiell finansiering från Stiftelsen. Intressant är också att notera att det i arbetsbeskrivningen för professorn i miljövetenskap angavs som ett särskilt uppdrag att stärka relationen mellan ämnet miljövetenskap och verksamheten inom CBEES. I inget annat rekryteringsärende har man på detta sätt uppmärksammat vad som tydligen varit ett återkommande problem, rollerna och relationerna mellan CBEES och ämnena/institutionerna, och hur dessa utgjort ett hinder för att fullt ut ta till vara potentialen för högskolans forskning inom Östersjöregionen och Östeuropa.

Den nye rektorn tog initiativ till en intern översyn av programmet, dels utifrån finansiella aspekter, dels utifrån strategiska. I översynen ingick dels att identifiera åtgärder för att öka jämställdheten (mera därom nedan), dels att se över i vilken utsträckning programmet skulle

kunna breddas till att avse också andra kategorier forskare. Åtgärder skulle också vidtas så att anknytningen till Östersjöregionen och Östeuropa skulle stärkas i samband med nyrekrytering. En sådan anknytning till och gedigen erfarenhet av forskning med inriktning mot Östersjöregionen och Östeuropa hade fr.o.m. 2018 blivit en förutsättning för anställning. Han äskade även ett tillskott om 4 mkr för biträdande lektorat. När han återkom ett år senare i samband med ansökan om medel för 2019 klargjordes att utlysning av professurer skulle ske inom ämne/forskningsområde som bedöms ha stor potential att stärka och utveckla högskolans profil inom forskning om Östersjöregionen och Östeuropa. Därtill skulle krävas att en förhandsbedömning indikerade att det fanns minst en behörig potentiell sökande som var kvinna. Finansieringen från stiftelsen skulle vara maximalt 60 %. Han underströk att det var angeläget att programmet levde vidare. På rekryteringssidan kunde noteras att ett kallelseförfarande tillämpades för första gången, när Lena Roos anställdes som professor i religionsvetenskap.

I maj 2020 fastställde Stiftelsens styrelse en programförklaring som ersätter tidigare inriktningsdokument. Styrelsen redovisade där fyra prioriterade områden, av vilka den som gäller den vetenskapliga karriären är den som är mest relevant för Professorsprogrammet.

Styrelsen utvecklade sitt resonemang under denna punkt på följande sätt:

”Kreativa forskningsmöjligheter av hög kvalitet utmärks av – förutom starka internationella nätverk - en god balans mellan en kärna av fast anställda forskare och ett inflöde av projektforskare/tillfälligt anställda forskare. En sådan balans ger utrymme för nyskapande idéer och utgör en förutsättning för forskningsmiljöns fortlevnad och utveckling och sådana miljöer är attraktiva för gästforskare och rekrytering utifrån. Styrelsen prioriterar stöd till alla steg i den vetenskapliga karriären och stöd till strategiska rekryteringar.”

Med ett bibehållet Professorsprogram som stabilisator av forskningsmiljöerna vid Högskolan öppnar styrelsens programförklaring för en strategi som ger utrymme för en satsning på mellansteget i den vetenskapliga karriären (biträdande lektor resp. lektor). En utveckling i denna riktning ingick i Stiftelsens förslag redan 2004 och har återkommit sedan dess i förslag från Högskolan. Någon enskild mellantjänst har också finansierats i särskilda beslut. Den möjlighet som nu öppnar sig är att ta ett helhetsgrepp på karriären för en selekterad grupp av yngre och särskilt lovande forskare.

Med hänvisning till den planerade utvärderingen av Professorsprogrammet beslutade Stiftelsen i juni 2020 att pausa programmet i den meningen att man i avvaktan på resultatet av utvärderingen inte skulle stödja några nyrekryteringar. Finansieringen av befintliga tjänster skulle dock fortsätta.

Högskolan är däremot entydigt och varaktigt över tiden positiv till Professorsprogrammet. Summerat över alla år har rektorerna (von Wright och Amberg) lyft fram Östersjö- och Östeuropainriktningen som Högskolans främsta forskningsprofil, med kraft betonat vikten av ett bibehållet och gärna utvidgat professorsprogram, vidgått att delar av Högskolan var mindre än önskvärt engagerad i profilen ifråga och försäkrat att stora ansträngningar skulle göras för att nå de högt satta målen för Högskolans forskning inom profilmrådet. Framför allt rektor Ambergs val av medel för en sådan utveckling går att utläsa av tillhandahållna dokument.

Av den föregående redovisningen av Professorsprogrammets tillkomst och utveckling framgår att Stiftelsen var pådrivande i initialskedet, främst för att man behövde få tillgång till ytterligare en betydande stödform på grund av avkastningens snabba tillväxt. Granskade dokument innehåller inga ifrågasättanden från vare sig Stiftelsen eller Högskolan även om Henning Izoz andra utlåtande kunde ha föranlett åtminstone en diskussion om Professorsprogrammets förenlighet

med Stiftelsens ändamål och en möjlig modifiering av programmet. Högskolan har för sin del lyft fram programmet som en ryggrad för forskningsprofilen mot Östersjöregionen och Östeuropa, åberopande bl.a. den interna utvärderingen från 2013, och synes nu närmast verka för en volymmässig utökning av programmet och en samtidig breddning av programmet till att omfatta också tjänster i forskarkarriären mellan doktorand och professor, s.k. mellantjänster. En sådan utveckling förefaller vara väl förenlig med Stiftelsens vilja i den nya programförklaringen att en huvuddel av bidragen bör utgöra stöd till forskarinitierad forskning.

Professorsprogrammet och jämställdhet

I utvärderingsuppdraget ingår också att belysa jämställdheten. Professorsprogrammet har från start kännetecknats av en ojämn könsfördelning. Antalet kvinnor har varierat mellan två och fyra, dvs mellan 10 och 20 %. Som en jämförelse kan nämnas att år 2006 var 10 av 36 professorer vid Högskolan kvinnor (28 %). År 2020 var 28 av 72 kvinnor (39 %). I dessa tal ingår professorerna i Professorsprogrammet, som alltså drar ner siffrorna för högskolan som helhet. Utlysningstexterna som användes för den första generationen av tillsättningar av tjänster i Professorsprogrammet innehöll en text som var avsedd att främja en god balans: *”Södertörns högskola eftersträvar att tillvarata de kvaliteter som jämn könsfördelning, etnisk och kulturell mångfald tillför verksamheten. Flertalet professorer är män, varför vi gärna ser kvinnor som sökande till anställningen.”* I efterföljande annonseringar har den första av de citerade meningarna utgått medan den andra bibehållits som standard i nästan alla fall. Vid det första annonseringstillfället angavs också att positiv särbehandling kunde komma att tillämpas. Möjligheten till positiv särbehandling återfinns däremot inte i annonserna efter 2009, sannolikt därför att den rättsliga grunden för en särbehandling kommit att ifrågasättas. Först under de allra senaste åren har en mer aktiv politik kunnat iakttas – som komplettering av den nämnda annonstexten - för att öka möjligheten att attrahera kvinnliga sökande. Det har dock, generellt sett, inte saknats kvinnliga sökande – en granskning av 29 ärenden ger vid handen att det funnits kvinnliga sökande i samtliga utom ett och att andelen sådana sökande i genomsnitt varit ca 30 %. I 27 av de 29 ärendena var antalet kvinnor färre än antalet män; i ett fall, professuren i genusvetenskap, förekom enbart kvinnliga sökande.

Granskningen har inte innefattat de sakkunnigas bedömning av sökandens behörighet utan stannat vid den initiala registreringen av sökande. Men sammanfattningsvis kan konstateras att andelen kvinnor som anställdes var lägre än andelen registrerade kvinnliga sökande.

Redovisning av Professorsprogrammet i siffror/nyckeltal

Anställda inom ramen för programmet fr.o.m. start t.o.m. januari 2021 har varit 36 personer, varav 30 män och 6 kvinnor (83 % män och 17 % kvinnor). De redovisas i bilaga 3. Vid sistnämnda tidpunkt var 20 personer anställda, representerande 18 ämnen, varav 16 män och 4 kvinnor (80 % män och 20 % kvinnor). Från början var alla professorer finansierade med 100 % från Stiftelsen. I syfte att möjliggöra en bredare användning av professorerna, t.ex. inom grundutbildningen, har finansieringen från Stiftelsen av de enskilda tjänsterna successivt minskat, så att den nu uppgår till 80 % för 11 av de 20 och 60 % för 9. En reduktion till 60 % är aviserad att gälla för alla i takt med att tjänsterna bli vakanta och återbesätts. Avsikten är att finansieringen från Stiftelsen ska möjliggöra 50 % egen forskning och 10 % tid för stärkande av den vetenskapliga miljön i anslutning till resp. professor.

Enligt den nämnda programförklaringen kan stöd ges efter ansökan av forskare eller forskargrupper och/eller direkt till Södertörns högskola efter ansökan av rektor. Stödet som ges till

forskning och forskarutbildning efter ansökan av forskare eller forskargrupper direkt till Östersjöstiftelsen ska utgöra merparten av Östersjöstiftelsens medelstilldelning. Regeln ifråga bör sannolikt tolkas som en intention att forskarinitierad forskning ska prioriteras. Budgetramen för Professorsprogrammet beviljas efter ansökan av rektor, i likhet med stöd för bl.a. biblioteket, viss annan infrastruktur och BEEGS. Detta är antagligen en historisk följd av att professorsprogrammet först benämndes akademisk infrastruktur. För bedömningen av den framtida utvecklingen av Professorsprogrammets eller annat liknande program får regeln dock en egendomlig konsekvens, eftersom den forskning som professorerna i detta program väljer att utföra inte räknas som initierad av forskare - trots att den torde vara den mest forskarinitierade forskning som Stiftelsen stöder - utan snarare i administrativ ordning föreslagen av rektor. Det framstår som en mer relevant ordning att budgetramen för professorsprogrammet inryms i den huvuddel av det samlade bidraget från Stiftelsen som avser forskarinitierad forskning.

Med en sådan förändring kan fler professorer anställas och beredas möjlighet till hög andel egen forskning utan att bidraget från Stiftelsen behöver ökas. De berörda professorerna kan med denna konstruktion förutsättas bli mer integrerade i sina ämnen och bli en strategisk resurs för utvecklingen av sina medarbetare, en vidgning således av det ursprungliga syftet.

Kartläggning av vetenskaplig produktion

I den interna utvärderingen från 2013 av prorektor Sören Jansson fastslogs att instiftandet av Professorsprogrammet lett till en tämligen omfattande publikationsverksamhet vid Högskolan. Som angetts i bakgrundstexten visade också den heltäckande externa granskningen (SER 2015) att den forskning som producerats i form av böcker och vetenskapliga artiklar ofta varit av påfallande hög kvalitet. Detta visar sig ha fortgått i den genomgång av publikationer och citeringar utvärderingsgruppen gjort över samtliga professorer anställda i programmet och den forskningsmiljö varje professor angett sig vara del av. Den vetenskapliga produktion bland högskolans professorer och i deras forskningsmiljöer är omfattande och god.

Kartläggningen gällde perioden 2013-2021 och genomfördes med hjälp av programmet Publish or Perish och Google Scholar, samt med den så kallade norska listan. Främst gäller kartläggningen artiklar, monografier och redigerade volymer. Den norska modellen mäter både kvantitet och kvalitet genom att ta hänsyn både till publiceringsvolymen och till publiceringskanalen. Varje publikation får en viss poäng beroende på om den är publicerad i en vetenskaplig kanal (nivå 1) eller en vetenskaplig kanal som anses ledande inom fältet (nivå 2). Denna kartläggning utgjorde sedan underlag för de intervjuer utvärderingsgruppen genomförde under hösten 2021. Nedan redovisar vi endast de intervjuade professorernas produktion på norska listan för varje miljö, vilket innebär att vissa miljöer ligger något lägre eller högre beroende på om annat sökverktyg använts, t.ex. web of science. Det bör också nämnas att det är tämligen svårt att utifrån det underlag som levererats (fem namn från varje professors forskningsmiljö) göra jämförelser mellan miljöerna ifråga om publicerings- och citeringsfrekvenser då professorerna utgick från väldigt olika kriterier när de valde dessa namn. En del valde sina närmaste medarbetare, som i många fall representerade olika steg i karriären (doktorander, postdoks, lektorer och professorer), medan andra valde kollegor de sampublicerat eller samarbetat med i olika projekt. I det senare fallet kunde det handla om välmeriterade utländska kollegor (ibland även professorer emeriti).

Det är heller inte alltid rättvisande att bedöma publiceringsfrekvens och genomslag inom forskning med hjälp av publiceringsstatistik. Som Jansson påpekade i den interna utvärderingen från

2013 kräver omfattande publicering ibland längre tid och mer resurser för vissa större forskningsinsatser medan det för andra kan genomföras under kortare tid och med färre resurser. Publiceringstraditionerna skiljer sig också mycket mellan olika vetenskapliga fält och medan somliga forskningsområden nästan uteslutande publicerat i granskade tidskrifter och på väletablerade förlag har andra en mer blygsam andel. Relevansen för Östersjöområdet och Östeuropa skiljer sig också väsentligt beroende på vetenskapsområde. Totalt kan vi dock se en omfattande forskningsproduktion under den aktuella perioden med relevans för Östersjöforskning.

Centrum för forskning om Östersjöområdet och Östeuropa (CBEES) har uppgett femton personer som ingår i deras forskningsmiljö. Dessa miljöer speglar både miljön vid CBEES och vid Södertörns högskola, men innehåller samtidigt vissa internationella miljöer. Det är föga förvånande att i princip all forskning vid CBEES har koppling till Östersjö- och Östeuroparegionen. Samtliga professorer har nätverk och projekt av relevans för regionen och de har gemensamt eller var för sig erhållit projektmedel från ÖSS. De har också publicerat på ämnen relevanta för regionen, som rysk och sovjetisk kulturhistoria, minnesstudier, demokratins utmaningar i Östeuropa, opinionsdata i Baltikum, politiskt deltagande i Östeuropa, med mera. Forskningsmiljön har sammanlagt ett stort antal granskade tidskriftsartiklar och publikationer på väletablerade internationella förlag och har sammanlagt sju niva 2 publikationer på den norska listan.

Övriga miljöer skiljer sig i termer av Östersjö- och Östeuroparelevant forskning. Centrum för praktisk kunskap (CPK) har varit verksamma i och ledare för ett antal projekt med ÖSS-relevans och de personer som beskrivs som viktiga för forskningsmiljön är alla aktiva inom CPK och har gemensamma eller individuella projekt med ÖSS-relevans. CPK har utvecklat en strategi för att hantera ÖSS-relevansen. Denna har dels inneburit ett fokus på teorier som i historisk och modern tid utvecklats i Östersjöområdet, och dels att man bedriver komparativa studier (t.ex. handel med mänskliga organ) och jämför hur en fråga behandlats i olika länder kring Östersjöområdet. Forskningsmiljön avspeglar denna strategi i termer av publikationer, även om det inte alltid är självklart från artikeltitlar att de är ÖSS-relevanta och miljön har minst fem niva 2 publikationer på den norska listan.

Miljöbeskrivningen vid medie- och kommunikationsvetenskap (MKV), betonar främst tidigare doktorander men också mer etablerade forskare. Framförallt läggs tonvikten på större ÖSS-finansierade projekt som *Skiftande medielandskap* vilket lagt grunden för hela forskningsmiljön vid MKV, samt doktorander vid MKV vars forskningsområden rört Östersjöområdet och som finansierats av Stiftelsen eller andra forskningsråd. Flera av de publicerade arbetena inkluderar internationella jämförelser där ÖSS-länder ingår, medan andra publikationer inte alltid har någon uppenbar ÖSS-relevans. Dock lyfter företrädare för miljön fram att många av dessa verk använder empiriska exempel från Östersjöområdet, men att titlarna på verken ofta har en mer teoretisk karaktär. Även miljöns intensiva samarbete med forskare från bl.a. Estland och Tyskland betonas. Forskningsmiljön beskrivs också som kvinnodominerad, framförallt på professorsnivån och bland studenterna, medan övriga kollegiet har en mer jämn könsfördelning. Miljön har minst åtta niva 2 publikationer på den norska listan.

Forskningsmiljön i Filosofi består främst av samarbetskollegor och samförfattare. Vad gäller miljöns publikationsmönster så är produktionen hög men med få citeringar som kan förklaras med att många forskare i denna miljö publicerar sig på svenska vilket i regel ger färre citeringar. Detta har diskuterats flitigt i miljön men man vill inte radikalt ändra sitt publiceringsmönster, då en bredare läsekrets än den rent akademiska ses som viktig. Det framhålls att forskning inte enbart ska främja den enskilde forskarens karriär utan bör stimulera allmänheten till filosofiska debatter och reflektioner och höja det bredare svenska samhällets intresse för och kunskaper i

filosofiska frågor. Det ska dock tilläggas att miljöns forskare även publicerar engelskförfattade böcker på framträdande internationella förlag. Miljön har inte varit särskilt framgångsrik med ÖSS-ansökningar, vilket kan bero på att det är svårare för filosofer att ha en regional profil, men har däremot varit synnerligen framgångsrik med att erhålla andra externa projekt, främst ett så kallat programanslag från Riksbankens Jubileumsfond (RJ). Miljön är också väldigt internationellt orienterad med internationella samarbetspartner och nätverk och präglas av mångfald och en jämn balans mellan kvinnor och män. Miljön har minst sju nivå 2 publikationer på den norska listan.

Miljön vid Statsvetenskap består främst av ett antal forskare vid Högskolan. Miljön har många citeringar och bra produktivitet. För närvarande är ämnets forskare involverade i fyra ÖSS-projekt, varav två koordineras av utländska forskare som kommer att vistas periodvis vid Södertörn under projektens gång. Bland annat nämns ett projekt fokuserat på Ryssland och miljön skulle gärna se någon slags centrumbildning eller plattform vid institutionen fokuserad på Östersjöforskning. Företrädare för miljön betonar också att de nyligen utvärderats som ett led i Vetenskapsrådets utvärdering av Statsvetenskap i Sverige och att ämnet kom ut som bäst av alla högskolor och i nivå med många av de främsta universiteten. Miljön är relativt välbalanserad vad gäller ålder och genus, förutom på professorsnivån: ämnet har en kvinnlig professor och tre manliga professorer; ytterligare en kvinna förbereder professorsansökan så situationen är på god väg att förbättras. Miljön har minst sex nivå 2 publikationer på den norska listan.

MARIS, Marinarkeologiska forskningsinstitutet, fokuserar en stor del av sin forskning på Östersjön under havsytan. Forskningsmiljön består av både framstående internationella forskare och egna doktorander. Marinarkeologi är dock ett smalt ämne och inriktningen på Östersjöområdet gör det ännu smalare vilket får konsekvenser för citeringar även om produktionen i forskningsmiljön är tämligen omfattande. Miljöns starka sida är att den är unik och mycket väl förankrad nationellt och internationellt med många samarbeten inom Sverige och med utländska forskare. Miljön beskrivs dock som mycket sårbar och bräcklig, då den är väldigt personberoende. I övrigt är miljön mycket diversifierad i termer av genus, ålder och internationell sammansättning. Miljön har minst en nivå 2 publikation på den norska listan.

Institutionen för Miljövetenskap har valt att ange personer från sin forskningsmiljö på institutionen, samt tidigare verksamma vid institutionen som de samarbetar med genom sampublicering eller på annat sätt. Som miljö är miljövetenskap relativt framgångsrikt. De har mycket forskningsmedel, en del från ÖSS och en del från andra finansörer. Mång- och tvärvetenskap är miljöns starka sida. De har lyckats särskilt bra med att utveckla samarbeten med samhällsvetenskapliga ämnen. Miljön har också relativt många citeringar i granskade tidskrifter jämfört med andra miljöer, vilket bekräftar att naturvetenskaper generellt har lättare att generera citeringar. Många publikationer är ÖSS-relevanta. Generellt visar miljövetenskap som ämne på mångfald ifråga om genus och internationella studenter och postdocs. Dock är huvuddelen av professorer män och professorer och lektorer enbart från Sverige. Miljön har minst elva nivå 2 publikationer på den norska listan.

Institutionen för journalistik har angett fem personer som del av forskningsmiljön. Det finns en omfattande produktion med anknytning till Östersjöområdet och Östeuropa med många citeringar. Flera projekt finansierade av Stiftelsen anges också, vilka bedrivits tillsammans med ryska, polska, litauiska och finska kollegor. Projekten har varit jämförande och redovisats i såväl antologier som i ledande tidskrifter inom journalistikforskning. Övriga forskningsmiljön

har också deltagit i ett antal ÖSS-projekt och några har tidigare i sin karriär sysslat med Östersjöforskning och planerar nu att återigen utveckla denna profil. Miljön har minst fem nivå 2 publikationer på den norska listan.

Företrädare för institutionen för religionsvetenskap, har angett ett antal kollegor vid institutionen som del av forskningsmiljön. Miljön uppvisar en hög produktivitet i fråga om publikationer men har inte särskilt många citeringar och Östersjökopplingen är inte uppenbar. Detta förklaras med att traditionen i miljön är att skriva på svenska, främst för att många av de frågor som forskas kring berör det svenska samhället. Flera forskare har också relativt smala forskningsområden (t.ex. religionens roll för funktionshindrade) vilket ger färre citeringar, medan de som forskar och publicerar kring frågor av stort intresse (t.ex. sekularisering) har fler citeringar. Forskningsmiljön i religionsvetenskap vid Högskolan har varit framgångsrik vad gäller forskningsmedel, dock inte från ÖSS, och har bra balans ifråga om ålder och kön men skulle gärna sett att man hade fler doktorander. Miljön har minst fem nivå 2 publikationer på den norska listan.

Företrädare för institutionen för nationalekonomi har angett en grupp forskare verksamma eller tidigare verksamma vid Högskolan som delvis publicerat på ämnen med Östersjö/Östeuroparelevans. Några har också arbetat för att ämnet skulle profilera sig mot internationell ekonomi samt miljöekonomi och hållbarhet eftersom dessa inriktningar bedömts som lämpliga att förena med empiriska studier i Östersjöregionen. Miljön har även byggt upp en del ÖSS-relevant kompetens och har relativt hög produktion och citeringar. Utifrån det material utvärderingskommittén fått ta del av står dock vissa utomstående forskare för en hög andel av denna produktion då de skriver på engelska medan en del av de övriga fokuserar på Sverige och skriver på svenska. Miljön är överlag relativt välbalanserad vad gäller genus, ålder och mångfald och två av tre professorer är kvinnor. Miljön har minst sju nivå 2 publikationer på den norska listan.

Historiska institutionen, med fokus på samtidshistoria, motiverar sitt urval av forskningsmiljö med att den illustrerar konkreta samarbeten med kollegor i olika karriärskeden inom ramen för en rad forskningsprojekt. Miljön består endast av män, men detta kvalificeras med uppgifter att en stor del av samarbeten och publikationer är med kvinnliga forskare verksamma utomlands (bl.a. i Helsingfors). Forskningsmiljön har många relevanta ÖSS-publikationer men inte så många citeringar, vilket kan förklaras med att samtidshistoria har en tendens att fokusera på Sverige och övriga Norden och att många skriver monografier på svenska vilket är lika med färre citeringar. Historiker sampublicerar inte heller lika ofta som forskare i andra discipliner, vilket även det genererar färre citeringar. Miljön har dock minst tretton nivå 2 publikationer på den norska listan.

Institutionen i svenska har både internationella forskare och forskare vid Högskolan inom sin forskningsmiljö. En utländsk forskare, numera knuten till annat universitet, står dock för merparten av publiceringarna och endast ett fåtal har direkt ÖSS-relevans. Medan vissa i miljön tenderar att skriva på svenska, vilket inte är så konstigt då de forskar i svenska och riktar sig mot det svenska samhället, skriver andra på såväl svenska som engelska. Svenska publikationer drar dock ner citeringsfrekvensen. Samtidigt framhåller miljöns företrädare att jämfört med motsvarande humanistiska ämnen har den ganska många publikationer i web of science även om de också poängterar att de bibliometriska analyserna generellt lämpar sig dåligt för humaniora. Miljön har dock en policy att skriva både på svenska och engelska, och skriver också populärvetenskapliga texter. För övrigt beskrivs forskningsmiljön som jämställd ifråga om könsfördelning (ca 60 procent kvinnor, en kvinnlig och två manliga professorer). Flera forskare

kommer också från andra länder, men de skulle önska sig fler forskare med invandrarbakgrund. Miljön har minst sju nivå 2 publikationer på den norska listan.

Företagsekonomiska institutionen har främst räknat in forskare vid den egna institutionen till sin forskningsmiljö. En av dessa står för majoriteten av de höga citeringssiffrorna, vilket förklaras med att miljön inkluderar doktorander, biträdande lektorer, samt att ledningsuppdrag in-
neburit mindre tid för publicering. Östersjörelevansen för publikationer från miljön är också väldigt låg. Dock finns det andra i den företagsekonomiska miljön som arbetar med dessa frågor. En strategi för att stärka ämnet i detta avseende är att bjuda in gästforskare och affilierade forskare från Östersjöregionen/Östeuropa som kommer till miljön på kortare eller längre tid och bidrar till den forskning som bedrivs där, främst med empiri från Östersjöområdet och Östeuropa. Företrädare för miljön har också bidragit till att ISDRS (International Sustainable Development Research Society) årskonferens 2020 placerades i Budapest och Östersjöforskare har varit delaktiga i specialnummer för internationella tidskrifter. Miljön är i övrigt diversifierad ifråga om genus, kulturell bakgrund och ålder, med internationellt rekryterade doktorander, postdoktorer, gästforskare och affilierade forskare. Miljön har minst två nivå 2 publikationer på den norska listan.

Institutionen för genusvetenskap har i sin forskningsmiljö angett en rad verksamma forskare på alla nivåer inom ämnet. Bland dessa har en rad publikationer stark ÖSS-relevans, medan andra inte har det. Ledningsuppdrag har också gett mindre forskningstid för några av miljöns forskare. Det lägre antalet citeringar förklaras med att humanioras publikationsmönster skiljer sig från andra ämnen. Miljön värnar dock om alla former av publikationer och framhäver att den lägre citeringsgraden inte påverkat ämnet negativt. Detta är tydligt från Vetenskapsrådets landsomfattande publikationsstatistik där humaniora vid Södertörns Högskola 2020 placerade sig på fjärde plats. Den genusvetenskapliga forskarmiljön är också mycket internationaliserad i termer av kontakter, samarbeten, gästforskare, deltagande i internationella konferenser, med mera. Vad gäller de anställda så är det främst doktorander och forskare anställda inom ÖSS-projekten som står för den kulturella mångfalden.

Av särskilt intresse för den vetenskapliga produktionen med anknytning till Östersjö- och Östeuroparegionen är avhandlingar från doktorander knutna till forskarskolan Baltic and East European Graduate School (BEEGS) och avhandlingar där Östersjöstiftelsen är angiven som finansiär i Södertörns högskolas publikationsdatabas DIVA (se bilaga 4). Av ca nittio avhandlingar under den aktuella tidsperioden 2013–2021 hade ca sjuttio avhandlingar direkt koppling till Östersjöområdet och/eller Östeuropa (baserad på titel och abstracts). Nästan samtliga avhandlingar framlagda vid BEEGS hade Östersjö- och/eller Östeuropaanknytning.

Professorsprogrammets bidrag till forskningsmiljöer vid Södertörns Högskola

Utvärderingsgruppen har intervjuat sexton av de arton nuvarande (januari 2022) professorerna i Professorsprogrammet. Dessutom gjordes intervjuer med två nyligen pensionerade professorer (Gunnar Nygren, journalistik och Johan Fornäs, medie- och kommunikationsvetenskap). En förteckning över samtliga intervjuade personer för utvärderingen återges i bilaga 5. Nedan markeras de intervjuade personerna med en asterisk. I intervjuerna betonas en rad positiva sidor av Professorsprogrammet. Programmet har framförallt möjliggjort utvecklingen av forskarutbildningar vid Södertörns Högskola samt utarbetande av framgångsrika ansökningar gällande rätten att examinera doktorsavhandlingar. Under de senaste tio åren har ett flertal professorer arbetat

intensivt med att utarbeta förslag till både ämnesspecifika och områdesövergripande kursplaner på doktorandnivå och inte minst att formulera sammanhängande mångdisciplinära forskningsområden.

Idag har Södertörns Högskola examenstillstånd för forskarutbildning inom fem områden: Historiska studier, Kritisk kulturteori, Miljövetenskapliga studier, Politik, ekonomi och samhällets organisering (PESO), samt Utbildningsvetenskapliga studier. Sedan 2001 finns även den internationella och mångvetenskapliga forskarskolan Baltic and Eastern European Graduate School (BEEGS). Historiska studier fick examenstillstånd 2010 och innefattar nu fem humanistiska forskarutbildningsämnen: historia, idéhistoria, arkeologi, etnologi och religionsvetenskap. Arkeologi och idéhistoria fick examenstillstånd 2011 och religionsvetenskap 2012. Tre ÖSS-professorer är för närvarande knutna till historiska studier: Johan Rönby* (arkeologi), Norbert Götz* (samtidshistoria) och Lena Roos* (religionsvetenskap). ÖSS-professor Mats Lindqvist (etnologi) var knuten till historiska studier fram till 2021.

Kritisk kulturteori fick examenstillstånd 2010 och innefattar nu sju ämnen: den praktiska kunskapens teori, estetik, filosofi, genusvetenskap, konstvetenskap, litteraturvetenskap, samt medie- och kommunikationsvetenskap. Genusvetenskap fick examenstillstånd 2011, praktisk kunskap 2012, konstvetenskap 2014, och litteraturvetenskap först 2017. Fyra ÖSS-professorer är för närvarande knutna till kritisk kulturteori: Ulla Manns* (genusvetenskap), Hans Ruin* (filosofi), Fredrik Svenaeus* (praktisk kunskap), och Göran Bolin* (MKV, tidigare Johan Fornäs*). Miljövetenskap fick examenstillstånd 2010 och där ingår ÖSS-professorerna Karl Lehtilä* och Mikael Gilek*.

PESO fick examenstillstånd 2010 och omfattar i dag fem forskarutbildningsområden: företagsekonomi, journalistik, socialt arbete, sociologi och statsvetenskap samt anställda doktorander i nationalekonomi. Av dessa fick nationalekonomi examenstillstånd 2015, medan socialt arbete fick det så sent som 2019. Examenstillstånd för nationalekonomi drogs dock in efter utvärdering och beslut av UKÄ i maj 2020. I PESO ingår också juridik, offentlig förvaltning och psykologi. Dessa är dock inte forskarutbildningsämnen. Fyra ÖSS-professorer är för närvarande knutna till PESO: Mats Bergman* (nationalekonomi), Peter Dobers* (företagsekonomi), Johan Eriksson* (statsvetenskap), samt Kristina Riegert (journalistik, tidigare Gunnar Nygren*). Framlidne ÖSS-professor Per Carlsson (socialt arbete) var också knuten till PESO.

Utbildningsvetenskapliga studier inrättades 2017 och initialt ingår två ämnen, svenska och pedagogik, som båda är relaterade till lärarutbildningen. För närvarande är en ÖSS-professor, Per Ledin* (svenska) knuten till forskarutbildningsområdet. Inom Centrum för forskning om Östersjöområdet och Östeuropa (CBEES) verkar forskarskolan BEEGS. Tre ÖSS-professorer är för närvarande knutna till CBEES: Joakim Ekman* (statsvetenskap med inriktning på Östersjöområdet och Östeuropa), Mark Bassin* (idéhistoria med inriktning mot Östersjö/Östeuropa), samt Irina Sandomirskaja* (kulturstudier).

Positiva erfarenheter av Professorsprogrammet

Förutom att möjliggöra utvecklingen av forskarutbildningar vid Södertörns Högskola och skapandet av sammanhängande forskningsområden har Professorsprogrammet också höjt den generella nivån på forskningen. Detta har, enligt intervjupersonerna, resulterat i bättre projektansökningar till Östersjöstiftelsen och många framgångsrika ansökningar till andra finansörer. Till exempel erhöll forskare vid MKV ett större projekt, 'Narratives of Europe' från ÖSS, vars publikationer rönt stor uppmärksamhet bland forskare i Östeuropa och resulterade i fördjupade

kontakter med forskare i regionen, främst i Polen och Ukraina. På grund av den väl tilltagna forskningstiden har professorerna haft tid och möjlighet att arbeta på både mindre och större forskningsansökningar och många har varit framgångsrika i att erhålla externa medel. Här kan exempelvis nämnas institutionen för filosofis ansökan till Riksbankens Jubileumsfond som erhöll 35 miljoner i forskningsmedel, det största anslaget i Högskolans historia, för forskningsprogrammet 'Tid, minne, representation', vilket starkt bidrog till att utveckla forskning i filosofi.

Då många professorer inom programmet redan har väl tilltagen forskningstid har detta öppnat möjligheter för dem att dra in och söka medel för framförallt yngre forskare i gemensamma eller individuella forskningsprojekt, vilket gett främst nydisputerade och postdoktorala forskare möjlighet att etablera sig inom akademien. Forskare vid CBEES betonar t.ex. betydelsen av att ha tid inom tjänsten för att ägna sig åt mentorskap och hur miljön erhållit omfattande projektmedel från Stiftelsen för att finansiera yngre forskare och befrämja Östersjöforskning. CBEES deltar också aktivt i rekryteringsprocessen inom BEEGS och bevakar att de har en Östersjöprofil. Andra professorer betonar likaledes att den generöst tilldelade forskningstiden förpliktar att kontinuerligt söka forskningsprojekt med syfte att få anslag till yngre forskare i sitt ämne. Vissa är av den bestämda uppfattningen att Östersjöprofessorer ska söka pengar för att bekosta sina forskningsteam, inte sin egen forskning. De flesta professorer instämmer i detta. Att bekosta yngre forskare och forskare som befinner sig tidigt i karriären gagnar också den omfattande forskning som bedrivs i projekt finansierade av Stiftelsen då projektmedel till professorer är kostsamma.

Professorsprogrammet har också möjliggjort utveckling av ett antal nya, och i många fall unika forskningsmiljöer som t.ex. Centrum för Praktisk Kunskap (CPK), Marinarkeologi, Judiska studier, med mera. Vissa berättar t.ex. hur de blivit kallade till professuren för att utveckla specifika forskningsfält, vilket bl.a. inneburit nätverksbyggande och gemensamma forskningsprojekt med forskare från Finland och Östeuropa. Detta handlar inte enbart om samarbete inom akademien, utan även med det omgivande samhället, vilket kan handla om förlag, arkiv, museer och media. Inte minst bör detta betonas i förhållande till regeringens senaste forskningsproposition vilken lägger tonvikt vid kontakter med det omgivande samhället, något det inte alltid finns utrymme för i "vanliga" universitetstjänster. Ett antal mindre miljöer framhåller likaledes miljöernas synlighet i media och samhällsdebatter samt att de varit synnerligen framgångsrika i erhållandet av externa anslag, såväl från ÖSS som externa forskningsfinansiärer, inklusive internationella. Företrädare för dessa miljöer menar att anslagsfinansieringen från ÖSS varit oumbärlig för utvecklingen av miljön.

Många professorer betonar också vikten av samarbetet med BEEGS kring forskarutbildningen, ett samarbete som ger doktorander möjlighet att vistas ett år vid BEEGS och bli del av en större doktorandmiljö. Här påpekas att BEEGS är oerhört betydelsefullt för doktorandernas sammanhållning och att man gärna ser att fler doktorandplatser tilldelas via BEEGS. Många av de intervjuade professorerna pekar framförallt på signifikansen av samverkan med CBEES och BEEGS kring frågor med Östersjö- och Östeuroparelevans. Till exempel betonas den gemensamma forskningsplattform som företrädare för vissa miljöer och CBEES driver, där Centrum ses som avgörande för Högskolans profilering på Östersjöområdet. Samtidigt noteras att det har funnits en dragkamp om doktoranderna mellan CBEES och ämnesinstitutionerna på Högskolan, ett tema vi återkommer till nedan. Vissa professorer understryker också hur CBEES har stärkt deras intresse för Östersjöprofilen och för tvärvetenskapliga frågor och framhåller hur deras miljöer alltid beaktar CBEES röst vid antagningsprocessen av doktorander för att försäkra

sig om att hänsyn tas till Östersjöprofilen. Man framhäver också CBEES oerhört positiva utveckling under de senaste åren, främst genom dess tematiska satsningar, den nya publikationsserien "State of the Region", tidskriften *Baltic Worlds*, med mera, och ser BEEGS som avgörande för framförallt mindre miljöer då väldigt få doktorander kan tillsättas på fakultetsmedel.

Mer generellt betonar de flesta intervjupersonerna hur Professorsprogrammet gett dem utrymme att intensifiera arbetet med internationalisering. Att programmet möjliggjort utveckling av internationella nätverk, vilket resulterat i medverkan av utländska forskare i deras projekt. Tjänsterna har således ökat möjligheten för samverkan, både nationellt och internationellt. De förmånliga villkoren för Östersjöprofessorer har också bidragit till att dessa tjänster har varit attraktiva för högt meriterade nationella och internationella forskare som annars kanske inte hade sett Högskolan som en potentiell arbetsplats. En del professorer betonar till exempel att generöst tilltagen tid för forskning varit avgörande för att de skulle lämna sina hemländer, medan andra framhåller de förmånliga villkoren som utslagsgivande för att de sökt sig till Södertörn snarare än större svenska universitet. Här är det viktigt att betona att de generösa villkoren inte främst handlar om lön (en av de intervjuade menade tvärt emot att lönen var för låg), utan framförallt om forskningsvillkoren som ger betydligt mer forskning och forskningsledning/utveckling i tjänsten (upp till 80%) jämfört med många andra svenska och utländska universitet. Generellt handlar det således om möjligheten att rekrytera högt meriterade professorskrafter.

Här framhåller också intervjupersonerna att rekrytering av forskare till Högskolan sannolikt hade styrts mer av undervisningsbehov om inte Professorsprogrammet funnits, dvs endast de ämnen som har många studenter skulle ha råd med professorer. Eftersom många utbildningar vid Södertörns Högskola är professionsinriktade (t.ex. journalister, poliser, lärare, ekonomer, med mera, som ska leverera kompetent personal till den svenska arbetsmarknaden) så skulle detta på sikt kunna utarma forskningen vid Högskolan och resultera i färre ansökningar till Stiftelsen. De framhåller också att Professorsprogrammet gett lyskraft åt Södertörns högskola och att det satt Högskolan på kartan. Dessutom är det av främsta betydelse för Högskolans ambitioner att bli universitet.

Kopplingen till Östersjöområdet och Östeuropa

Vad gäller anknytningen till Östersjöområdet och Östeuropa skiljer sig de olika miljöerna åt beroende på ämne och krav på meritering. Vissa professorer rekryterades till Professorsprogrammet utan krav på meritering inom forskning med relevans för Östersjöområdet och några enstaka, t.ex. svenska och företagsekonomi, utan några förväntningar att utveckla sådan kompetens. De flesta professorer inom Professorsprogrammet arbetar dock med Östersjö- och Östeuroparelaterad forskning medan enstaka professorer inte upplever detta som ett krav. Vissa professorer har också rekryterats för andra kompetenser än för deras ÖSS-anknytning. En del betonar till exempel att de främst uppfattade sin roll som att väsentligt förstärka specifika ämnen vid Högskolan och framförallt då doktorandutbildningen. Dessutom framhålls arbetet med att bygga upp lärarutbildningar, främst inom humaniora. Man menar dock att det är enbart på grund av Stiftelsen som Högskolan kunnat utveckla så pass stark forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Stiftelsen har också bidragit till att internationalisera humanistisk forskning i Sverige genom sin speciella profil som kräver att svenska forskare samarbetar med forskare runt Östersjön och inte minst med forskare i forna Östeuropa.

Ett antal professorer har också rekryterats för att framförallt bygga upp miljöer, snarare än för att utveckla Östersjöforskning. Kopplingen till Östersjöforskning, menar somliga, är också betydligt mer självklar för vissa ämnen än andra. Det är till exempel svårare för vissa ämnen, som

svenska och filosofi, att ha en regional profil och hävdar att anledningen till att filosofi inte varit så framgångsrikt i att erhålla Östersjömedel beror på att stiftelsen under de senaste åren har premierat empiriskt och samhällsvetenskapligt orienterade studier med ett tydligt fokus på Östersjöregionen. Samtidigt är det ytterst viktigt att betona att t.ex. filosofin vid Södertörns Högskola faktiskt har skapat en egen mycket stark och i Sverige helt unik profil, nämligen forskning fokuserad på kontinental filosofi med studier av tysk idealism i centrum, samt samtida tysk filosofi: hermeneutik, fenomenologi och kritisk teori. I detta avseende är filosofin vid Högskolan den starkaste i Sverige och en av de ledande i Norden och har varit av stor betydelse för dess framträdande position i minnesforskning. Den tyska filosofin är onekligen en del av Östersjöområdets intellektuella arv och bör därför ses som en Östersjöanknytning.

Just möjligheten att få ÖSS-medel diskuterades också av en del intervjupersoner. Vissa professorer påtalade t.ex. den potential som öppnats upp genom att även forskare utanför högskolan kan söka ÖSS-medel så länge det finns en koppling till Högskolan i form av forskningssamarbeten och institutionsaffiliering. Detta, menar de, kommer troligtvis att öka kvalitén på forskningen i form av citeringar, internationella publikationer, osv, men innebär samtidigt en ökad konkurrens om dessa medel för den fasta personalen vid Högskolan (lektorer och professorer) som har väldigt lite forskning i sin tjänst. Faran med detta är eventuellt framväxten av ett slags A- och B-lag. Somliga går ett steg längre och menar att Stiftelsen borde öppna upp för alla lärosäten att söka ÖSS-medel, vilket de tror skulle höja kvaliteten på ansökningarna och göra Östersjöstiftelsen mer känt ute i landet. Detta är dock inte förenligt med Östersjöstiftelsen stadgar.

Andra har påtalat att de uppfattat det som att Stiftelsen länge önskade att något land från Östeuropa alltid skulle vara med i de sökta projekten, men att denna strikta tolkning har lättat något. Dock hävdar vissa att Stiftelsen har en förlegad syn på vad ÖSS-forskning är. Att de endast vill ha empiriskt orienterade områdesstudier och inte förstår att teoretiskt orienterade studier på sikt kan utveckla empirisk kunskap. Här betonas att det finns en tendens att konservera en gammal uppfattning om Öst- och Västeuropa och att Stiftelsens mål inte alltid är klart formulerade. En del professorer ser det också som problematiskt att deras kolleger främst inriktar sig på att söka medel från Stiftelsen snarare än från andra finansiärer. Detta, menar de, påverkar Högskolans statistik vad gäller externa anslag erövrade i konkurrens och därmed mindre statlig finansiering. Andra reagerade i sin tur på när Stiftelsen i sina senaste utlysningar stipulerade att Östersjöprofessorer inte får söka forskningsmedel för sig själv när de söker anslag från Stiftelsen, utan enbart för de övriga projektdeltagarna. För en del professorer innebär detta att även om de skulle få ÖSS-anslag måste de fortsätta att undervisa på 40%, vilket dels blir ogynnsamt för framförallt mindre forskningsmiljöer, dels innebär att man både får leda ett nytt forskningsprojekt samtidigt som man förväntas söka nya medel.

Vissa tar också upp hur kravet på en Östersjö/Östeuropaprofil ska uppfattas vid rekrytering och utlysningar och det kan konstateras att det varit stor variation när tjänster utannonserats avseende profilkompetens. En del professorer ställer exempelvis frågan om det ska vara ett krav eller en merit? Om det ska handla om forskning om regionen eller forskning med relevans för regionen? Enligt vissa skulle en strategi behöva utvecklas för vilka ämnen som får utlysa professorer inom programmet och när. Det är inte självklart, menar de, att alla ämnen som för närvarande har en Östersjöprofessor också ska ha det fortsättningsvis. Man kan göra omprioriteringar och det bör finnas en plan och kriterier för det. Det är också värt att fundera på hur man kan stötta dessa professorer med att utveckla sin Östersjöprofil. Här lyfter en del professorer frågan om CBEES skulle kunna spela en större roll för att utveckla en sådan profil, om det t.ex. skulle vara en plikt för varje Östersjöprofessor att spendera en viss tid på CBEES?

Professorsprogrammet: Problem och möjligheter

Somliga professorer tar upp det faktum att deras ämnen i princip bara kan rekrytera ett fåtal doktorander via BEEGS. Tidigare finansierade ÖSS doktorander inom de projekt stiftelsen gav anslag till, något man dock slutat med och öppnat för först i den senaste utlysningen då man efterfrågat så kallade Storprojekt som sträcker sig över fem år och där projektledaren har möjlighet att inkludera projektdoktorander. Anledningen till att ÖSS slutat finansiera doktorander inom de ordinarie projekten står att finna i det faktum att det ofta tar mer än 4–5 år för en doktorand att avsluta sitt avhandlingsprojekt och att de vanliga projekten därför inte kan avslutas i tid. Resultaten från doktorandprojekt kan då inte heller länkas in i övriga resultat från projekten. Stiftelsen har dessutom erfarenhet av att doktorander hamnar i en situation där de inte längre har något sammanhang. Enligt några professorer behövs det också skapas fler karriärvägar för yngre forskare, såväl postdoktorer som biträdande lektorat. Ett problem är att de doktorander som antas vid CBEES, men som har sin hemvist på institutionerna, inte alltid ser nyttan med de introducerande kurser som ges vid CBEES då dessa riktar sig till en mångvetenskaplig doktorandgrupp. Här framhåller de att dessa kurser skulle kunna bli bättre och kanske mer inriktade på att ge kunskaper om Östersjöregionen. Det faktum att CBEES doktoranderna flyttar tillbaka till sina ämnen efter ett år innebär ofta att deras kontakter med CBEES och BEEGS miljöerna upphör. Svårigheterna med att få medel till doktorandtjänster är ett återkommande tema i intervjuerna. Här betonar somliga professorer hur doktorander kommer in i miljön endast via projektmedel och någon enstaka gång via BEEGS utlysningar, men att de genomgående är alldeles för få.

För de professorer som ingår i Professorsprogrammet gäller också mer generellt att några av dem upplever att deras kapacitet inte utnyttjas till fullo då för få doktorander antas i vissa ämnen och att de doktorander som finns ofta handleds av docenter som behöver meritiera sig. Omfånget av egen forskning skiljer sig också åt mellan de olika professorerna och det kan diskuteras huruvida dessa borde likställas eller vara fortsatt flexibla beroende på respektive miljöns behov i fråga om forskningsorientering. De ämnen som har få studenter kan inte heller alltid erbjuda en professor 40% undervisning utan att behöva göra sig av med en lektor, vilket innebär att mindre ämnen inte alltid har råd med en professor även om denna finansieras till 60% av ÖSS. Här påpekar en del t.ex. att utfallet av Professorsprogrammet kan skilja sig åt beroende på vilka personer som erhållit dessa positioner och om de har fått sina villkor försämrade. De föreslår därför att man kanske måste tänka mer strategiskt kring programmet och rekommenderar att de som är Östersjöprofessorer träffas regelbundet och lär känna varandra då detta kan skapa synergier och leda till nya spännande forskningsprojekt. De förespråkar också gemensamma seminarier eller workshopar för professorerna, eller åtminstone återkommande lunchträffar där de kan presentera sin forskning för varandra. Vissa professorer är övertygade om att detta skulle resultera i mer tvärvetenskapligt samarbete och nya, kreativa idéer till nytta för forskningen vid Högskolan. CBESS skulle kanske kunna arbeta för att åstadkomma detta, menar vissa, men möjligheten att det blir av är troligen större om Östersjöstiftelsen engagerar sig i frågan, menar andra.

Vissa professorer framhåller också i intervjuerna att en del av de medel som Stiftelsen tilldelar för en Östersjöprofessur kanske hade gjort mer nytta för att knyta permanenta doktorandtjänster eller biträdande lektorat till respektive ämne. Här föreslås t.ex. att programmet byggs ut så att en doktorandtjänst knyts till varje Östersjöprofessor. Det skulle göra att Östersjöprofessorernas handledarkompetens utnyttjas bättre och skulle dessutom stärka den forskningsprofil som Östersjöprofessorerna står för. En del professorer tar också upp det faktum att undervisning i grundutbildningen inte kan bekostas av ÖSS vilket försvårat Östersjöprofessorernas möjlighet att få

undervisa i vissa fall, då denna undervisning blir för dyr för institutionerna. Professorer knutna till CBEES har också påtalat avsaknad av undervisning och handledning av doktorander i de ämnen de ursprungligen rekryterades till. De efterlyser också en diskussion kring framtida professorer knutna till CBEES och deras relation till ämnesinstitutionerna i form av hur nära denna relation ska vara och i vilken omfattning. De ser även en viss svaghet i att Högskolan inte har någon långsiktig strategi för hur de mål som utkristalliseras i en rad styrdokument kring CBEES ska realiseras, samtidigt som man inte vill se en detaljstyrning som tidigare varit fallet.

En ursprunglig tanke var att CBEES skulle samarbeta med institutioner och ämnen på Södertörns Högskola för att stödja dessa i utvecklingen av Östersjöprofilen, men detta samarbete har inte till fullo utvecklats. Företrädare för CBEES hade föreställningen att de skulle fortsätta arbeta vidare inom sina ämnesområden med undervisning och handledning av doktorander, men så har inte varit fallet. Ett annat problem som tas upp är hur samarbetet mellan forskarskolan BEEGS (finansierad av ÖSS) och ämnesinstitutionerna fungerar i termer av antagningsprocessen. Doktoranderna antas vid sina ämnesinstitutioner och CBEES representanter kallas till beslutsmöten när doktoranderna väljs, men i praktiken har det visat sig att CBEES inte alltid haft det inflytande man önskat ifråga om antagningar. Det har resulterat i att vissa antagna doktorander ibland saknar ett uttalat intresse av att jobba med Östersjö/Östeuropaprofilen. Här finns en möjlig tendens att ämnesinstitutionerna väljer de kandidater som passar bäst inom ämnena snarare än de som företräder CBEES intressen. Förslag som lagts fram är man kanske bör utvärdera antagningsprocedurer till BEEGS då intrycket under de senaste åren är att man främst rekryterat svenska kandidater som ofta inte har de språkkunskaper som behövs för att forska om Östersjö/Östeuropaområdet. Professorerna vid CBEES har inte heller några egna doktorander eftersom doktoranderna antas inom de egna ämnena och det är dessa ämnesinstitutioner som utser handledare.

För att stimulera samarbeten med institutioner och ämnen på Högskolan har man i flera år försökt rekrytera så kallade "forskningsledare" till CBEES, professorer eller docenter som skulle jobba en period vid centret och samtidigt vid sina institutioner och därmed utgöra länkar mellan CBEES och ämnesinstitutionerna. Tre forskningsledare rekryterades åt gången för en begränsad tid. Detta upphörde dock efter en viss tid då det inte visade sig finnas tillräckligt stort intresse på institutionerna av att arbeta med ÖSS-frågor. Här bör det tilläggas att CBEES fortfarande jobbar med så kallade forskningsledare vid institutionerna, men att dessa är mindre av 'brobyggare', då CBEES är mer autonomt än tidigare. Företrädare för CBEES ser dock forskningsmiljön som oerhört viktig och är väldigt positiva till den. Tack vare stödet från Stiftelsen har de omfattande resurser för nätverkande och publikationer och Högskolans ledning ger CBEES frihet och uppskattning för deras insatser med att utveckla forskning om Östersjö- och Östeuroparegionen. De har också den egna tidskriften "Baltic Worlds" som betyder enormt mycket för både CBEES och Högskolans nationella och framförallt internationella synlighet. Miljön är också väldigt internationaliserad och dynamisk och präglas av mångfald ifråga om de rekryterades ålder, genus och ursprungsland.

Slutligen anser en del av de intervjuade att det är lite olyckligt att ÖSS handlingsutrymme tycks vara begränsad av stiftelsens stadgar som inte riktigt ligger i linje med det förändrade geopolitiska läget. Här framhåller vissa att i en sådan situation borde ÖSS sträva efter att vara generöst i tolkningen av sina stadgar. Den generösa tolkningen skulle innebära att man är beredd att stödja teoretiskt inriktade discipliner inom humaniora och samhällsvetenskap även om de inte direkt producerar forskning med relevans för Östersjöområdet.

Professorsprogrammets utveckling för att stärka forskningsmiljöer inriktade mot forskning med Östersjö- och Östeuroparelevans

Professorsprogrammet som sådant får alltså bedömas vara framgångsrikt. Men det bör också bedömas i en bredare kontext som omfattar Stiftelsens hela stöd till Högskolan och Högskolans möjligheter att använda det samlade bidraget, för att på så sätt bidra till maximal uppfyllelse av målet att utveckla forskningen och forskarutbildningen med inriktning på Östersjöområdet och Östeuropa. Stiftelsen och Högskolan är starkt beroende av varandra med avseende på nämnda forskning, två aktörer med mycket tydlig rollfördelning vilkas framgång förutsätter en stark samverkan. För att säkerställa en sådan samverkan bör Stiftelsen och Högskolan bedriva ett gemensamt arbete för att ta fram en långsiktig strategi för hur det angivna målet bäst kan främjas genom utveckling av Stiftelsens stödformer och av Högskolans förmåga att omsätta bidragen i ett med avseende på målet adekvat arbete. Strategin bör således bl.a. innehålla en överenskommelse om vilka stödformer som ska förekomma och den ungefärliga fördelningen mellan dessa för en rullande period om minst fem år. På det sättet skapas stabilitet och transparens, vilket i regel är värdefullt i en permanent relation av det slag som kännetecknar Stiftelsen och Högskolan i förhållande till varandra. Om Professorsprogrammet behålls som en komponent i en sådan strategi förutsätts att budgetutrymmet definieras i åtminstone ungefärliga termer, dvs hur många som kan finansieras, och inom denna ram ange vilka tjänster som bör återbesättas och vilka som bör ingå i nya strategiska satsningar inom Högskolan. En sådan plan bör utformas i samråd mellan Stiftelsen och Högskolan och under medverkan av berörda vetenskapliga miljöer, dvs främst ämnena. Proceduren bör vara ungefär densamma om Professorsprogrammet på sätt som berörs nedan breddas till att omfatta flera slag av tjänster – ett Anställningsprogram. Men om ett program av det ena eller andra slaget bör ingå i strategin är en fråga för det förordade gemensamma strategiarbetet liksom behovet av överarbetning av den programförklaring som Stiftelsen för ett par år sedan fastställde för perioden 2020—2030 respektive av Högskolans strategidokument.

Professorsprogrammet har varit av stort värde för Högskolan och givetvis för den särskilda forskningsprofilen. Att undervisning i grundutbildningen inte kan bekostas av ÖSS-medel har dock undergrävt ÖSS-professorernas möjligheter att få någon tjänstgöring i undervisningen, eftersom den för ämnena ter sig så dyr. Röster har därför höjts från olika håll (både från ÖSS-professorer och från Högskolans ledning) om en mer flexibel hållning till stödets utformning, inte bara till professorer utan också mellantjänster och fler doktorander. Frågan väcktes redan 2004 men inget har hänt på den punkten. Rekryteringen av professorer har varit passiv i fråga om både särskilda meriter inom Östersjö/Östeuropaprofilen och med hänsyn till jämställdhet. CBEES roll illustrerar de närmast universella problemen för institut, centra och andra samverkansorganisationer. Högskolans ledning måste, i samråd med ämnesinstitutionerna, in i diskussionen som ansvarig för den samlade akademiska miljön och i egenskap av arbetsgivare. Professorsprogrammet kan inte vara en fråga för enbart Stiftelsen och professorerna.

Inom ramen för en övergripande strategi kan en särskild plan formuleras för stödformen 'Anställningar', som diskuteras ovan, i första hand gällande professorer men också lektorer och biträdande lektorer. Olika ämnen kan behöva behandlas olika. Ämnena kan tänkas deklarerat om de vill ha en Östersjöprofessur eller någon annan tjänst och motivera varför. Vill man ha en Östersjöprofessur ska det ges argument för hur denna ska användas, vilken profil den ska ha, hur den passar in i miljön, osv. Dessutom skulle man kunna begära att de sökande till en Östersjöprofessur i sin ansökan ska presentera hur de som professorer tänker sig verka för att utveckla en Östersjö/Östeuropaprofil. Här skulle en principiell diskussion kring rollfördelningen mellan stiftelsen och högskolan vara betydelsefull för att utveckla en sådan plan.

Rekryteringsprocessen inom Högskolan har under rektor Amberg undergått avsevärda förbättringar, så att i första hand forskare med erfarenhet av och intresse för Östersjö/Östeuropaforskning kan anställas och så att väl kvalificerade kvinnor uppmuntras att söka professurerna. Vi ser inga ytterligare åtgärder påfordrade nu men det är av stor betydelse att detta arbete inte stannar av, framförallt om målet om högre jämställdhet ska nås. Noteras bör kanske också att procedurerna måste utformas så att de inte exkluderar teoretiskt orienterade kandidater.

Doktorander bör, utöver genom BEEGS, kunna finansieras via projektanslag, vilket de nya 'storprojekten' ger utrymme för. Stiftelsen bör också se över hur projektmedel fördelas, vem som kan söka, och med vilken inriktning. Dels för att försäkra sig om att teoretiskt inriktade projekt som på sikt kan gynna Östersjö/Östeuropaforskning inte automatiskt exkluderas och dels för att fördelningsprincipen kan slå väldigt olika beroende på vilken miljö ÖSS-professorerna befinner sig i. Att ÖSS-professorer inte kan söka medel för egen del kan för mindre miljöer innebära en omfattande undervisningsbörda, vilket på sikt kan utarma ämnet och missgynna forskningen.

Frågan om att ersätta vissa Östersjöprofessorer med doktorander eller biträdande lektorat är inte oproblematiske och det kan eventuellt finnas en risk att detta på sikt skulle utarma Östersjöforskning vid Södertörns högskola. Doktorander kommer och går medan professorer kan ta ansvar för större och mer långsiktiga forskningsstrategier. Professorer kan också söka medel för större forskargrupper och arbeta för att fler ämnen får examensbehörighet för forskarutbildning, något som postdoktorer eller biträdande lektorer inte kan. Dock kan detta kanske vara risker värda att ta på 5–10 års sikt, framförallt om det senare finns möjlighet för ämnet ifråga att byta strategi och i stället ansöka om en professur. Flexibilitet skulle kunna byggas in i systemet med en strategisk plan. I Stiftelsens programförklaring står det att; "Stiftelsen prioriterar stöd till alla steg i den vetenskapliga karriären och stöd till strategiska rekryteringar," vilket innebär att stödet inte behöver begränsas till professorer.

Intervjuerna visade på väldigt liten interaktion mellan professorerna i Professorsprogrammet och kanske framförallt mellan institutionerna och CBEES. Professorer bör ha en arena där de kan träffas regelbundet. CBEES tillsammans med Stiftelsens forskningsdelegation borde skapa en sådan arena. Den sistnämnda skulle kunna träffa alla Östersjöprofessorer två till tre gånger om året på ett gemensamt möte. Ett ökat samarbete mellan Östersjöprofessorer vid Högskolan ses som högst önskvärt med tanke på de möjligheter detta skulle kunna ge för ett tvär- och mångvetenskapligt samarbete och för synergieffekter. Genom återkommande samtal med professorerna bör Stiftelsen hålla sig informerad om forskningsverksamheten. Här bör betonas värdet av en arena för ÖSS- professorernas vetenskapliga samspel, en arena för vilken ÖSS i kraft av sin finansiering kan fylla en mer drivande och utvecklande funktion än någon annan aktör.

Det behövs även mer och tydligare dialog kring forskningsstrategier mellan Östersjöstiftelsen (särskilt dess forskningsdelegation) och professorerna. Det skulle kunna lyfta nivån på forskningsansökningar till såväl Stiftelsen som till externa finansiärer, samt öka antalet ansökningar.

Stiftelsen bör också titta närmare på CBEES roll vid Södertörns Högskola. Centret är mycket viktigt för Högskolans Östersjöprofil och gör uppenbarligen ett väldigt bra arbete men det kanske skulle kunna finnas nya arbetssätt och lite annorlunda personalstruktur (en eventuell utvärdering?). Det finns stor potential att öka samarbetet mellan CBEES och Östersjöprofessorer som skulle gagna Östersjöprofilen vid Högskolan.

Slutligen är det viktigt att betona högskoleledningens medverkan och roll när det gäller anställningsformer och återbesättning av tjänster, samt utveckling av forskarutbildning, nätverksbyggande, rekrytering och finansieringsvillkor, men också i frågor som rör förhållandet mellan undervisning och forskning och relationen mellan CBEES och institutionerna. Östersjöstiftelsen kan absolut ha en viktig roll som stöd för den löpande implementeringen och för att främja t.ex. tvärvetenskapligt samarbete mellan Östersjöprofessorerna och deras forskargrupper men kan inte ersätta fakultetsnämnden/högskoleledningen.

Utvärderingsgruppen den 17 mars, 2022

Catarina Kinnvall, Professor, Statsvetenskapliga Institutionen, Lunds Universitet
Barbara Törnquist-Plewa, Professor, Språk- och Litteraturcentrum, Lunds Universitet
Curt Karlsson, f.d. Universitetsdirektör, Linköping Universitet
Sten-Åke Stenberg, Professor, Institutet för Social Forskning, Stockholms Universitet

Bilaga 1.

Uppdragsbeskrivning

Utvärdering av ett professorsprogram vid Södertörns högskola finansierat av Östersjöstiftelsen

Bakgrund

Målet för Stiftelsen för forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa, Östersjöstiftelsen, grundas i stiftelsens stadgar (bilaga 1) och uttrycks i stiftelsens Programförklaring (bilaga 2) som:

Östersjöstiftelsens stöd till forskning, forskarutbildning och infrastruktur ska skapa högsta möjliga kvalitet i forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa vid Södertörns högskola.

Stiftelsen har som forskningsfinansiär en särskild profil genom sin stadga där dels ett geografiskt område är utpekad, dels ändamålet anges till att stödja utvecklingen av Södertörns högskola.

Östersjöstiftelsen stödjer forskning, forskarutbildning och akademisk infrastruktur samt verksamhet som utvecklar dessa områden vid Södertörns högskola. Stödet kan omfatta alla discipliner.

Stiftelsens forskningsstöd kan delas upp i två delar. Dels stöd som kan beviljas efter ansökan till stiftelsen från enskilda forskare eller grupper av forskare, dels stöd som kan beviljas till Södertörns högskola efter ansökan av rektor. Som en del av det senare finansierar Östersjöstiftelsen sedan 2007 ett särskilt professorsprogram vid högskolan.

Av stiftelsens stadgar framgår att stiftelsen ska se till att den verksamhet som stiftelsen stödjer utvärderas regelbundet. Stiftelsens styrelse har fattat beslut att professorsprogrammet ska utvärderas under år 2021.

Professorsprogrammet i korthet

Programmet startade med utlysningar av anställningar i två omgångar, en 2007 och en 2009. Finansieringsgraden har varierat mellan de olika professorerna. År 2018 beslöt högskolan att ändra inriktningen på professorsprogrammet. Vid nya utlysningar skulle anknytningen till Östersjöregionen och Östeuropa tydliggöras, jämställdheten inom programmet skulle förbättras, och finansieringsgraden skulle på sikt maximeras till 60 procent. År 2020 var totalt 20 professorer inom 18 ämnen helt eller delvis finansierade med medel från Östersjöstiftelsen. Tre av de tjugo professorerna var kvinnor. Av bilaga 3 framgår vilka personer som ingick i programmet år 2020 samt deras ämnestillhörighet och finansieringsgrad.

Östersjöstiftelsen tilldelade år 2020 Södertörns högskolas professorsprogram drygt 30 miljoner kronor vilket utgjorde 18 procent av den totala tilldelningen (medel till forskningsprojektet är inräknade).

Utvärderingens syfte

Utvärderingen ska utgå från stiftelsens programförklaring och fokusera på om, i vilken mån och hur professorsprogrammet är av högsta möjliga kvalitet, har anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa och bidrar till de forskningsmiljöer vid Södertörns högskola vilka har konstituerats/förstärkts av professorsprogrammet.

Utvärderingen ska ge stiftelsen kunskap om

- hur programmet har varit utformat tidigare och hur det är utformat nu
- hur programmet svarar mot stiftelsens ändamål
- hur programmet och/eller andra insatser kan utvecklas för att stärka forskningsmiljöer vid Södertörns högskola inriktade mot forskning med Östersjö- och Östeuroparelevans

Östersjöstiftelsen önskar en skriftlig utvärderingsrapport omfattande 20–30 sidor vilken avslutas med tydliga rekommendationer till stiftelsens styrelse. Det är centralt att rekommendationerna är grundade i stiftelsens stadgar och de möjligheter och begränsningar som dessa sätter.

Uppläggning av utvärderingen

Vi tänker oss en utvärdering i tre delar som följer på varandra och där den tredje delen utgör huvuddelen:

1. En studie av programmets historik och utformning
2. En kartläggning av vetenskaplig produktion
3. Individuella intervjuer med samtliga nuvarande professorer i programmet

Steg ett: studie av programmets historik och utformning

För att kunna besvara frågan om hur programmet har varit och är utformat bedömer stiftelsen att utvärderingen bör starta med en studie huvudsakligen med dokument från Södertörns högskola och Östersjöstiftelsen som underlag. Studien föreslås bestå av dels en kort historik om tillkomsten av programmet, dels en utredning av hur programmet varit och är utformat under de år som professorsprogrammet har funnits. Några aspekter bör särskilt uppmärksammas:

- Vad var syftet när programmet startades, vad är syftet nu, samt om, och i så fall, när och hur programmet har ändrat karaktär
- Hur många och vilka personer har ingått i programmet
- Rekryteringsförfarandet
- Anställningsvillkor inklusive mängden forskningstid i anställningen, eventuell ämnesmässig inriktning på anställningen
- Krav på forskningens inriktning mot Östersjö- och Östeuroparegionen
- Jämställdhet
- Vilket ansvar, om något, har Östersjöstiftelsen tagit i utformningen av programmet

Steg två: Kartläggning av vetenskaplig produktion

Denna del av utvärderingen avser en analys av den vetenskapliga produktionen (mängd, typ, publicering, citeringar, tematisk inriktning, graden av anknytning till och relevans för Östersjö- och Östeuropaområdet, för den sista punkten se Östersjöstiftelsens webbplats:

<https://ostersjostiftelsen.se/ansokan/forskningens-relevans-for-ostersjo%c2%ac-och-osteuropaområdet/>) av den forskningsmiljö som respektive professor är en del av. Kartläggningen

ska omfatta den vetenskapliga produktionen av fem personer i respektive professors forskningsmiljö. Stiftelsen kommer att be varje professor att namnge dessa personer och att motivera varför just de har valts ut. Kartläggningen avser vetenskaplig produktion under åren 2013 och framåt.

Storskaliga publiceringsanalyser kan vara problematiska när det gäller forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Stiftelsens erfarenhet är att användandet av till exempel Web of Science som analysredskap bör kompletteras med användning av Harzing's Publish or Perish/Google Scholar samt den så kallade norska listan (<https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler>).

Denna delstudie kommer inte att i sin helhet publiceras i utvärderingsrapporten utan utgör främst arbetsmaterial för utvärderingsgruppen.

Steg tre: Individuella intervjuer med samtliga nuvarande professorer

Studien av historik och utformning av programmet, samt kartläggningen av den vetenskapliga produktionen, ger underlag för intervjuer med respektive professor. Intervjuerna, som är tänkta att omfatta cirka en timme, ska ha karaktären av samtal och användas för att ge en fylligare bild av professorernas verksamhet i sina forskningsmiljöer och för att ge professorerna möjlighet att kommentera de två föregående studiernas resultat. Fokus i intervjuerna är professorsprogrammets bidrag till forskningsmiljöer vid Södertörns högskola. I samband med intervjuerna kan eventuella oklarheter från de två tidigare stegen klaras ut.

Utvärderingsgrupp

Östersjöstiftelsen tänker sig en grupp av utvärderare som består av fyra personer med huvudansvar för var sin del i utvärderingen. En är ansvarig för delstudie ett om historik och utformning av professorsprogrammet. En utvärderare genomför delstudie två: kartläggningen av vetenskaplig produktion. Ytterligare en är huvudansvarig för delstudie tre: intervjuerna. En av utvärderarna är gruppens ordförande och är huvudansvarig för att skriva utvärderingsrapporten, men genomför också intervjuer. Med hänsyn till att de olika stegen i utvärderingen är beroende av varandra krävs nära samarbete mellan utvärderarna och ett gemensamt ansvar för gruppens rapport.

Tidsplan

Utvärderingen ska genomföras under år 2021. Om möjligt önskar Östersjöstiftelsen en rapport till stiftelsens styrelsemöte den 24 januari 2022.

Uppdragets omfattning i tid

En uppskattning av arbetsinsatsens omfattning för respektive expert i utvärderingsgruppen är en månads arbetstid utspridd över cirka ett halvår.

Bilagor

Bilaga 1. Stadgar Östersjöstiftelsen: <https://ostersjostiftelsen.se/om-ostersjostiftelsen/stadgar/>

Bilaga 2. Programförklaring Östersjöstiftelsen: <https://ostersjostiftelsen.se/om-ostersjostiftelsen/ostersjostiftelsens-programforklaring2020-2030/>

Bilaga 3. Professorer i professorsprogrammet år 2020, ämne och finansieringsgrad

Bilaga 3. Professorer i professorsprogrammet 2020, ämne och finansieringsgrad. Utdrag ur Årsrapport 2020. Medel tilldelade av Östersjöstiftelsen, Södertörns högskola

Professorer	Ämne	Finansiering	Kommentar
Bassin, Mark	Idéhistoria inriktning Östersjöområdet och Östeuropas kultur och historia	80%	
Bergman, Mats	Nationalekonomi	80%	
Carlsson, Per	Socialt arbete	60%	
Dobers, Peter	Företagsekonomi	60%	
Ekman, Joakim	Statsvetenskap inriktning Östersjöområdet och Östeuropa	80%	
Eriksson Johan	Statsvetenskap	60%	
Bolin, Göran	Medie- och kommunikationsvetenskap	80%	
Gilek, Michael	Miljövetenskap	60%	
Götz, Norbert	Samtidshistoria	80%	
Granqvist, Kimmo	Romska studier	60%	
Ledin, Per	Svenska	60%	
Lehtilä, Kari	Miljövetenskap	80%	
Lindqvist, Mats	Etnologi	80%	
Manns, Ulla	Genusvetenskap	80%	
Nygren, Gunnar	Journalistik	80%	Pension 202001, Kristina Riegert tillträder 1 jan 2021
Rönby, Johan	Arkeologi	60%	
Roos, Lena	Religionsvetenskap	50%	
Ruin, Hans	Filosofi	80%	
Sandomirskaja, Irina	Kulturstudier	80%	
Svenaesus, Fredrik	Praktisk kunskap	80%	
Vakant	Sociolog	60%	Utlysning pågår

Bilaga 2.

Förteckning över skriftliga källor

Östersjöstiftelsens protokoll (inkl. bilagor) åren 2001—2021

Rektors årliga ansökan om medel från Stiftelsen för åren 2001—2021

Rektors årsrapport om den genomförda verksamheten under åren 2001--2020

Stiftelselag

Stadgar för Östersjöstiftelsen

Henning Izoz: PM 2001-09-26 och 2012-08-23 om vissa stiftelserättsliga frågor

KVA:s granskning av Stiftelsens verksamhet 1994—juni 2001, KVA Rapport 2001:3

KVA:s granskning av Stiftelsens verksamhet 2001—2013: En ”uppenbart onyttig” konstruktion, 2014

Skrivelse från Östersjöstiftelsen 2008-06-10 till Högskolan med begäran om beskrivning av bl.a. professorsprogrammets öatersjöanknytning

Svar från Högskolan 2008-08-11 (prorektor Bengt Jacobsson) med sådan beskrivning

Skrivelse från rektor 2013-03-11 till professorer med medel från Östersjöstiftelsen med information om utvärdering av professorsprogrammen och övrig finansiering från stiftelsen av professorer vid Högskolan

Sören Jansson: Professorssatsningarna vid Södertörns högskola år 2009—2012, en intern uppföljning, september 2013.

SER 2015, extern utvärdering av forskningen vid Högskolan

Samlingshandling, upprättad inom Högskolan 2021, med kopia av merparten av annonser av lediga tjänster inom Professorsprogrammet

Anna Victoria Hallberg: PM 2021-05-11 med titeln Tidslinje, Professorsprogram

Handling, 2013-10-22, upprättad inom enheten för ledningsstöd vid Högskolan, utan titel, innehållet utgörande en sammanfattning av stiftelsens finansiering av verksamheten vid Högskolan under åren 2000—2013

Programförklaring för inriktning av Stiftelsens stöd till Högskolan 2020--2030

Bilaga 3.

Förteckning över professorer i Professorsprogrammet

Mats Lindqvist	Etnologi	2009—2021
Johan Fornäs	Medie- och kommunikationsvetenskap	2010—2019
Mauri Kaipainen	Medieteknik, 50 % 2009--2011	2009—2018
Larserik Holmqvist	Medieteknik, 50	2009—2011
Kari Lehtilä	Miljövetenskap	2009—
Mats Bergman	Nationalekonomi	2009—
Katrin Goldstein-Kyaga	Pedagogik	2009—2013
Mats Rosengren	Retorik, 80 %	2009—2015
Jens Kjeldsen	Retorik, 20 %	2009—2015
Torbjörn Bergman	Statsvetenskap	2009—2013
Norbert Götz	Samtidshistoria	2010—
Lars Ekdahl	Historia	2010—2018
Simon Crichley	Filosofi	2010—2010
Ulla Manns	Genusvetenskap	2010—
Sven E O Hort	Sociologi	2010—2013
Anne-Christine Hornborg	Religionsvetenskap	2010—2011
Mark Bassin	Ö-n:s och Ö-a:s Idéhistoria	2010—
Joakim Ekman	Statsvetenskap m inr p Ö-n och Ö-a	2010—
Gunnar Nygren	Journalistik	2012—2019
Hans Ruin	Filosofi	2012—
Jörgen Straarup	Religionsvetenskap	2012—2018
Carl-Anders Säfström	Pedagogik	2013—2018
Johan Rönnby ¹	Arkeologi	2014—
Irina Sandomirskaja ¹	Kulturstudier	2014—
Fredrik Svenaeus ¹	Praktisk kunskap m inr p kunskapsteori	2014—
Kjell Östberg ¹	Historia	2014—2016
Per Ledin ²	Svenska	2015—
Peter Dobers	Företagsekonomi	2016—
Stefan Svalfors	Sociologi	2016—2019
Johan Eriksson	Statsvetenskap	2017—
Michael Gilek	Miljövetenskap	2017—
Kimmo Granqvist	Romska studier	2018—
Lena Roos	Religionsvetenskap	2018—
Per Carlsson	Socialt arbete	2018—2021
Göran Bolin	Medie- och kommunikationsvetenskap	2020—
Kristina Riegert	Journalistik	2021—

¹ Rönnby, Sandomirskaja, Svenaeus och Östberg finansierade av Stiftelsen sedan tidigt (00-talet) men utanför Professorsprogrammet, inlyfta i programmet 2014

² Professuren i svenska finansierad av Stiftelsen fr.o.m. 2005 (tillsatt 2008 med Anna-Malin Karlsson), finansierad av fakultetsanslag fr.o.m. 2008, återförd till Professorsprogrammet 2015)

Bilaga 4.

Avhandlingar finansierade av Östersjöstiftelsen

Listan innehåller avhandlingar från doktorander knutna till forskarskolan Baltic and East European Graduate School och avhandlingar där Östersjöstiftelsen är angiven som finansiär i Södertörns högskolas publikationsdatabas DiVA. Uttaget från DiVA är gjort 2021-10-15.

Avhandlingar utgivna före 2014 knutna till projekt finansierade av Östersjöstiftelsen saknas, även senare avhandlingar från projekt kan saknas. Detta beror på att informationen inte är registrerad i DiVA.

De flesta av avhandlingarna finns publicerade öppet tillgängligt i DiVA.

[Länk till avhandlingar från BEEGS-doktorander i DiVA](#)

[Länk till avhandlingar där Östersjöstiftelsen är angivet som finansiär, ej BEEGS-doktorander](#)

Adjam, Maryam, *Minnesspår : Hågkomstens rum och rörelse i skuggan av flykt*, Doctoral thesis, monograph (Höör: Symposion Brutus Östlings bokförlag, 2017).

Aidukaite, Jolanta, *The Emergence of the Post-Socialist Welfare State : the Case of the Baltic States : Estonia, Latvia and Lithuania*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2004).

Alcoverro, Adrià, *The University and the Demand for Knowledge-based Growth : The hegemonic struggle for the future of Higher Education Institutions in Finland and Estonia*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2020).

Andén, Lovisa, *Litteratur och erfarenhet i Merleau-Pontys läsning av Proust, Valéry och Stendhal*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Uppsala University, 2017).

Andersson, Linus, *Alternativ television : former av kritik i konstnärlig TV-produktion*, Doctoral thesis, monograph (Örebro: Örebro universitet, 2012).

Annell, Cecilia, *Begärets politiska potential : Feministiska motståndsstrategier i Elin Wägners Pennskaftet, Gabriele Reuters Aus guter Familie, Hilma Angered-Strandbergs Lydia Vik och Grete Meisel-Hess Die Intellektuellen*, Doctoral thesis, monograph (Lund: Ellerströms förlag, 2016).

Balogh, Péter, *Perpetual borders : German-Polish cross-border contacts in the Szczecin area*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Stockholm: Department of Human Geography, Stockholm University, 2014).

Bartonek, Anders, *Philosophie im Konjunktiv : Nichtidentität als Ort der Möglichkeit des Utopischen in der negativen Dialektik Theodor W. Adornos*, Doctoral thesis, monograph (Würzburg: Königshausen & Neumann, 2010).

Bedford, Sofie, *Islamic Activism in Azerbaijan : Repression and Mobilization in a Post-Soviet Context*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen, 2009).

Bertilsson, Fredrik, *Frihetstida policyskapande : Uppfostringskommissionen och de akademiska konstitutionerna 1738–1766*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Blomqvist, Anders E. B., *Economic Nationalizing in the Ethnic Borderlands of Hungary and Romania : Inclusion, Exclusion and Annihilation in Szatmár/Satu-Mare 1867–1944*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of History, Stockholm University, 2014).

af Burén, Ann, *Living Simultaneity : On religion among semi-secular Swedes*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2015).

Börjeson, Natasja, *Toxic Textiles : Towards Responsibility in Complex Supply Chains*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Bötcker, Peter, *Leviatan i arkipelagen : Staten, förvaltningen och samhället. Fallet Estland*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Sociologiska institutionen, 2007).

Carlsson, Nina, *One Nation, One Language? : National minority and Indigenous recognition in the politics of immigrant integration*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).

Caspillo, Nasim Reyhanian, *Hitting the mark : Studies of alterations in behaviour and fertility in ethinyl estradiol-exposed zebrafish and search related biomarkers*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Örebro: Örebro university, 2016).

Cederberg, Carl, *Resaying the Human : Levinas Beyond Humanism and Antihumanism*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2010).

Cederlöf, Henriette, *Alien Places in Late Soviet Science Fiction : The "Unexpected Encounters" of Arkady and Boris Strugatsky as Novels and Films*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2014).

Dahl, Matilda, *States under scrutiny: international organizations, transformation and the construction of progress*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Stockholm University, 2007).

Danielsson, Anna, *On the Power of Informal Economies and the Informal Economies of Power : Rethinking Informality, Resilience and Violence in Kosovo*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2014).

Doeser, Fredrik, *In Search of Security After the Collapse of the Soviet Union : Foreign Policy Change in Denmark, Finland and Sweden, 1988-1993*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen, 2008).

Edberg, Karin, *Energilandskap i förändring : Inramningar av kontroversiella lokaliseringar på norra Gotland*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2018).

Eellend, Johan, *Cultivating the rural citizen : modernity, agrarianism and citizenship in late tsarist Estonia*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2007).

Ek, Arne, *Att konstruera en uppslutning kring den enda vägen : om folkrörelsers modernisering i skuggan av det östeuropeiska systemskiftet*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2006).

Enström, Anna, *Sinnesstämning, skratt och hypokondri : Om estetisk erfarenhet i Kants tredje Kritik*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Södertörns högskola, 2021).

Eriksson, Niklas, *Urbanism Under Sail : An Archaeology of Fluit Ships in Early Modern Everyday Life*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2014).

Ers, Agnes, *I mänsklighetens namn : En etnologisk studie av ett svenskt biståndsprojekt i Rumänien*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Gidlunds förlag, 2006).

- Feldmann Eellend, Beate, *Visionära planer och vardagliga praktiker : Postmilitära landskap i Östersjöområdet*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2013).
- Forsberg, Håkan, *Kampen om eleverna : Gymnasiefältet och skolmarknadens framväxt i Stockholm, 1987–2011*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2015).
- Forsler, Ingrid, *Enabling Media : Infrastructures, imaginaries and cultural techniques in Swedish and Estonian visual arts education*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2020).
- Franzén, Frida, *From words to action : Lessons from active stakeholder participation in water management*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Stockholm: KTH Royal Institute of Technology, 2015).
- Fraudet, Xavier, *Politique étrangère française en mer Baltique (1871-1914) : De l'exclusion à l'affirmation*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2005).
- Fröhlig, Florence, *Painful legacy of World War II: Nazi forced enlistment : Alsatian/Mosellan Prisoners of War and the Soviet Prison Camp of Tambov*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2013).
- Garberding, Petra, *Musik och politik i skuggan av nazismen : Kurt Atterberg och de svensk-tyska musikrelationerna*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusstudier, 2007).
- Gerber, Sofi, *Öst är Väst men Väst är bäst : Östtysk identitetsformering i det förenade Tyskland*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2011).
- Gradskova, Yulia, *Soviet People with Female Bodies : Performing Beauty and Maternity in Soviet Russia in the mid 1930-1960s*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Stockholm University, Acta Universitatis Stockholmiensis, 2007).
- Gråd, Erik, *Nudges, Prosocial Preferences & Behavior : Essays in Behavioral Economics*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).
- Gunnarson, Martin, *Please Be Patient : A Cultural Phenomenological Study of Haemodialysis and Kidney Transplantation Care*, Doctoral thesis, monograph (Lund: Lund University Open Access, 2016).
- Guyard, Carina, *Kommunikationsarbete på distans*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2014).
- Hemby, Elisabeth, *Historiemåleri och bilder av vardag : Tatjana Nazarenkos konstnärskap i 1970-talets Sovjet*, Doctoral thesis, monograph (Lund: Ellerströms förlag, 2013).
- Hillerdal, Charlotta, *People in Between : Ethnicity and Material Identity, a New Approach to Deconstructed Concepts*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Uppsala UniversitetInstitutionen för arkeologi och antik historia, 2009).
- Horbyk, Roman, *Mediated Europes : Discourse and Power in Ukraine, Russia and Poland During Euromaidan*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).
- Huss, Markus, *Motståndets akustik : Språk och (o)ljud hos Peter Weiss 1946–1960*, Doctoral thesis, monograph (Lund: Ellerströms förlag, 2014).
- Ilves, Kristin, *Seaward Landward : Investigations on the archaeological source value of the landing site category in the Baltic Sea region*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2012).

Ingbrant, Renata, *From Her Point of View : Woman's Anti-World in the Poetry of Anna Świrszczyńska*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2007).

Ingridsdotter, Jenny, *The Promises of the Free World : Postsocialist Experience in Argentina and the Making of Migrants, Race, and Coloniality*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Itkes-Sznap, Gabriel, *Nollpunkten : Precisionens betydelse hos Witold Gombrowicz, Inger Christensen och Herta Müller*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Nirstedt/litteratur, 2021).

Jahnke, Fredrik, *Toleransens altare och undvikandets hänsynsfullhet : Religion och meningsskapande bland svenska grundskoleelever*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).

Johansson, Andreas, *Dissenting Democrats : Nation and Democracy in the Republic of Moldova*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of Political Science, Stockholm University, 2011).

Jonsson, Karin, *Fångna i begreppen? : Revolution, tid och politik i svensk socialistisk press 1917–1924*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Jukkala, Tanya, *Suicide in Russia : A macro-sociological study*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2013).

Jurkane-Hobein, Iveta, *I Imagine You Here Now : Relationship Maintenance Strategies in Long-Distance Intimate Relationships*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2015).

Jüriado, Rein, *Learning within and between public-private partnerships*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Företagsekonomiska institutionen, 2008).

Kalinina, Ekaterina, *Mediated Post-Soviet Nostalgia*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörn University, 2014).

Kanematsu, Makiko, *Saga och verklighet : barnboksproduktion i det postsovetjetiska Lettland*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2009).

Karlberg, Eva, *Organizing the Voice of Women : A study of the Polish and Swedish women's movements' adaptation to international structures*, Doctoral thesis, monograph (Södertörns högskola, 2019).

Kasprzak, Krystof, *Vara - Framträdande - Värld : Fenomenets negativitet hos Martin Heidegger, Jan Patočka och Eugen Fink.*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Katz Thor, Rebecka, *Beyond the Witness : Holocaust Representations and the Testimony of Images*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Art and Theory Publishing, 2018).

Kaun, Anne, *Civic experiences and public connection : media and young people in Estonia*, Doctoral thesis, monograph (Örebro: Örebro universitet, 2012).

Kellner, Martin, *Selective serotonin re-uptake inhibitors in the environment : Effects of citalopram on fish behaviour*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Kharkina, Anna, *From Kinship to Global Brand : The Discourse on Culture in Nordic Cooperation after World War II*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2013).

Kotljarchuk, Andrej, *In the shadows of Poland and Russia : the Grand Duchy of Lithuania and Sweden in the European crisis of the mid-17th century*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2006).

- Kravchenko, Zhanna, *Family (versus) Policy : Combining Work and Care in Russia and Sweden*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Stockholms universitets förlag, 2008).
- Kunz, Barbara, *Kind words, cruise missiles and everything in between : A neoclassical realist study of the use of power resources in U.S. policies towards Poland, Ukraine and Belarus 1989–2008*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of Political Science, Stockholm University, 2010).
- Larsson, Camilla, *Framträdanden : Performativitetsteoretiska tolkningar av Tadeusz Kantors konstnärskap*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).
- Larsson, Josefine, *Genetic Aspects of Environmental Disturbances in Marine Ecosystems : Studies of the Blue Mussel in the Baltic Sea*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).
- Larsson Segerlind, Tommy, *Team Entrepreneurship : A Process Analysis of the Venture Team and the Venture Team Roles in relation to the Innovation Process*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: School of Business, Stockholm University, 2009).
- Lilliefeldt, Emelie, *European Party Politics and Gender : Configuring Gender-Balanced Parliamentary Presence*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of Political Science, Stockholm University, 2011).
- Lindelöf Söderholm, Karin, *Om vi nu ska bli som Europa : könsskapande och normalitet bland unga kvinnor i transitionens Polen*, Doctoral thesis, monograph (Göteborg: Makadam, 2006).
- Lindén, Tove, *Explaining Civil Society Core Activism in Post-Soviet Latvia*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen, 2008).
- Lundell, Erika, *Förkroppsligad fiktion och fiktonaliserade kroppar : Levande rollspel i Östersjöregionen*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2014).
- Löfgren, Helena, *Det legitima ägandet : Politiska konstruktioner av allmännyttans privatisering i Stockholms stad 1990–2015*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).
- Löfmarck, Erik, *Den hand som föder dig : en studie av risk, mat och moderskap i Sverige och Polen*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2014).
- Lönn, Maria, *Bruten vithet : om den ryska femininitetens sinnliga och temporala villkor*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Leopard Förlag, 2018).
- Malitska, Julia, *Negotiating Imperial Rule : Colonists and Marriage in the Nineteenth-century Black Sea Steppe*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).
- McWilliams, Anna, *An Archaeology of the Iron Curtain : Material and Metaphor*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2013).
- Motiejūnaitė, Akvilė, *Female employment, gender roles, and attitudes : The Baltic countries in a broader context*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2008).
- Nase, Marco, *Academics and Politics : Northern European Area Studies at Greifswald University, 1917–1991*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2016).
- Nilsson, Niklas, *Beacon of Liberty : Role Conceptions, Crises and Stability in Georgia's Foreign Policy, 2004–2012*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2015).
- Norbäck Ivarsson, Lena, *Tracing environmental change and human impact as recorded in sediments from coastal areas of the northwestern Baltic Proper*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2020).

- Nordström, Anders, *The Interactive Dynamics of Regulation : Exploring the Council of Europe's Monitoring of Ukraine*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen, 2008).
- Norling, Sofia, *Mot "väst" : vetenskap, politik och transformation i Polen 1989-2011*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2014).
- Obrenovic Johansson, Sanja, *Från kombifeminism till rörelse : Kvinnlig serbisk organisering i förändring*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).
- Opermann, Signe, *Generational Use of News Media in Estonia : Media Access, Spatial Orientations and Discursive Characteristics of the News Media*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2014).
- Persson, Sara, *Corporate Hegemony through Sustainability : A Study of Sustainability Standards and CSR Practices as Tools to Demobilise Community Resistance in the Albanian Oil Industry*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2020).
- Petrogiannis, Vasileios, *European Mobility and Spatial Belongings : Greek and Latvian migrants in Sweden*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2020).
- Petronis, Vytautas, *Constructing Lithuania : Ethnic Mapping in Tsarist Russia, ca. 1800-1914*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2007).
- Petrov, Kristian, *Tillbaka till framtiden : Modernitet, postmodernitet och generationsidentitet i Gorbačevs glasnost' och perestrojka*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2006).
- Petrusenko, Nadezda, *Creating the Revolutionary Heroines : The Case of Female Terrorists of the PSR (Russia, Beginning of the 20th Century)*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of History, Stockholm university, 2017).
- Pettersson, Johanna, *What's in a Line? : Making Sovereignty through Border Policy*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2018).
- Philipson, Joakim, *The Purpose of Evolution : the "struggle for existence" in the Russian-Jewish press 1860-1900*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2008).
- Podolian, Olena, *The Challenge of 'Stateness' in Estonia and Ukraine*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2020).
- Polanska Vergara, Dominika, *The emergence of enclaves of wealth and poverty : A sociological study of residential differentiation in post-communist Poland*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2011).
- Porseryd, Tove, *Endocrine disruption in fish : Effects of 17 α -ethinylestradiol exposure on non-reproductive behavior, fertility and brain and testis transcriptome*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2018).
- Pröckl, Maria, *Tyngd, sväng och empatisk timing : förskollärares kroppsliga kunskaper*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2020).
- Rabe, Linn, *Participation and Legitimacy : Actor Involvement for Nature Conservation*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).
- Rabenschlag, Ann-Judith, *Völkerfreundschaft nach Bedarf : Ausländische Arbeitskräfte in der Wahrnehmung von Staat und Bevölkerung der DDR*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of History, Stockholm University, 2014).

- Rat, Ramona, *Un-common Sociality : Thinking Sociality with Levinas*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2016).
- Rehnlund, Mathilde, *Getting the transport right - for what? : What transport policy can tell us about the construction of sustainability*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2019).
- Remling, Elise, *Adaptation, now? : Exploring the Politics of Climate Adaptation through Poststructuralist Discourse Theory*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2019).
- Rindzeviciute, Egle, *Constructing Soviet Cultural Policy : Cybernetics and Governance in Lithuania after World War II*, Doctoral thesis, monograph (Linköping: Linköping University Electronic Press, 2008).
- Rinne, Jenni, *Searching for Authentic Living Through Native Faith : The Maausk Movement in Estonia*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2016).
- Rodin, Johnny, *Rethinking Russian Federalism : The Politics of Intergovernmental Relations and Federal Reforms at the Turn of the Millenium*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen, 2006).
- Saar, Maarja, *The answers you seek will never be found at home : Reflexivity, biographical narratives and lifestyle migration among highly-skilled Estonians*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).
- Salamonik, Michał, *In Their Majesties' Service : The Career of Francesco De Gratta (1613-1676) as a Royal Servant and Trader in Gdańsk*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).
- Sandén, Johan, *Närbyråkrater och digitaliseringar : Hur lärares arbete formas av tidsstrukturer*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).
- Seits, Irina, *Architectures of Life-Building in the Twentieth Century : Russia, Germany, Sweden*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2018).
- Semenenko, Aleksei, *Hamlet the Sign : Russian Translations of Hamlet and Literary Canon Formation*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2007).
- Seuferling, Philipp, *Media and the refugee camp : The historical making of space, time, and politics in the modern refugee regime*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).
- Shutzberg, Mani, *Tricks of the Medical Trade : Cunning in the Age of Bureaucratic Austerity*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).
- Sjödén Lindenskoug, Susanna, *Manlighetens bortre gräns : tidelagsrättegångar i Livland åren 1685-1709*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2011).
- Stagnell, Alexander, *The Ambassador's Letter : On the Less Than Nothing of Diplomacy*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Department of Literature, Uppsala University, 2019).
- Stalmokaitė, Ignė, *New Tides in Shipping : Studying incumbent firms in maritime energy transitions*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).
- Stickley, Andrew, *On Interpersonal Violence in Russia in the Present and the Past : A Sociological Study*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Stockholm: Stockholms universitet, 2006).

Stiernstedt, Fredrik, *Från radiofabrik till mediehus : medieförändring och medieproduktion på MTG-radio*, Doctoral thesis, monograph (Örebro: Örebro universitet, 2013).

Strandberg, Gustav, *Politikens omskakning : Negativitet, samexistens och frihet i Jan Patočkas tänkande*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Svanelid, Oscar, *Att forma tillvaron : Konstruktivism som konstnärligt yrkesarbete hos Geraldo de Barros, Lygia Pape och Lygia Clark*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).

Svenonius, Ola, *Sensitising Urban Transport Security : Surveillance and Policing in Berlin, Stockholm, and Warsaw*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of Political Science, Stockholm University, 2011).

Svensson, Jenny, *The Regulation of Rule-Following : Imitation and Soft Regulation in the European Union*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: School of Business, Stockholm University, 2009).

Söderholm Werkö, Sophie, *Patient Patients? : Achieving Patient Empowerment through active participation, increased knowledge and organisation*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Företagsekonomiska institutionen, 2008).

Söderström, Sara, *Regional Environmental Governance and Avenues for the Ecosystem Approach to management in the Baltic Sea Area*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Linköping: Linköping University Electronic Press, 2017).

Søvik, Margrethe, *Support, resistance and pragmatism : An examination of motivation in language policy in Kharkiv, Ukraine*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2007).

Tarasova, Ekaterina, *Anti-nuclear Movements in Discursive and Political Contexts : Between Expert Voices and Local Protests*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Tessmann, Anna, *On the Good Faith : A Fourfold Discursive Construction of Zoroastrianism in Contemporary Russia*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2012).

Thureborn, Petter, *Microbial Ecosystem Functions Along the Steep Oxygen Gradient of the Landsort Deep, Baltic Sea*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2016).

Tudor, Matilda, *Desire Lines : Towards a Queer Digital Media Phenomenology*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2018).

Turunen, Jaakko, *Semiotics of Politics : Dialogicality of Parliamentary Talk*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2015).

Törnqvist, Oscar, *Röster från ingenmansland : En identitetsarkeologi i ett maritimt mellanrum*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2019).

Udovyk, Oksana, *Science-policy interaction in the governance of complex socio-ecological risks : The case of chemicals management in the Baltic Sea*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Linköping: Linköping University Electronic Press, 2014).

Uibo, Raili, *“And I don’t know who we really are to each other” : Queers doing close relationships in Estonia*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2021).

Velkova, Julia, *Media Technologies in the Making : User-driven Software and Infrastructures for Computer Graphics Production*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Voronova, Liudmila, *Gendering in political journalism : a comparative study of Russia and Sweden*, Doctoral thesis, monograph (Örebro: Örebro university, 2014).

Wawrzenuk, Piotr, *Confessional Civilising in Ukraine : The Bishop Iosyf Shumliansky and the Introduction of Reforms in the Diocese of Lviv 1668-1708*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2005).

Werther, Steffen, *SS-Vision und Grenzland-Realität : Vom Umgang dänischer und „volksdeutscher“ Nationalsozialisten in Sønderjylland mit der „großgermanischen“ Ideologie der SS*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2012).

Wesolowski, Katharina, *Maybe Baby? : Reproductive Behaviour, Fertility Intentions, and Family Policies in Post-communist Countries, with a Special Focus on Ukraine*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2015).

West, Kim, *The Exhibitionary Complex : Exhibition, Apparatus, and Media from Kulturhuset to the Centre Pompidou, 1963–1977*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Yakusheva, Natalya, *Parks, Policies and People : Nature Conservation Governance in Post-Socialist EU Countries*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2017).

Yurchuk, Yuliya, *Reordering of Meaningful Worlds : Memory of the Organization of Ukrainian Nationalists and the Ukrainian Insurgent Army in Post-Soviet Ukraine*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Stockholm University, 2014).

Zakharov, Nikolay, *Attaining Whiteness : A Sociological Study of Race and Racialization in Russia*, Doctoral thesis, monograph (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2013).

Zavatti, Francesco, *Writing History in a Propaganda Institute : Political Power and Network Dynamics in Communist Romania*, Doctoral thesis, monograph (Huddinge: Södertörns högskola, 2016).

Zetterqvist Blokhuis, Mari, *Interaction between rider, horse and equestrian trainer : a challenging puzzle*, Doctoral thesis, comprehensive summary (Huddinge: Södertörns högskola, 2019).

Åberg, Pelle, *Translating Popular Education : Civil Society Cooperation between Sweden and Estonia*, Doctoral thesis, monograph (Stockholm: Department of Political Science, Stockholm University, 2008).

Bilaga 5.

Förteckning över intervjupersoner

Gustav Amberg	Professor, nuvarande Rektor på Södertörns Högskola
Mark Bassin	Professor, Idéhistoria med inriktning på Östersjö och Östeuropa
Mats Bergman	Professor, Nationalekonomi
Göran Bolin	Professor, Medie- och kommunikationsvetenskap
Peter Dobers	Professor, Företagsekonomi
Joakim Ekman	Professor, Statsvetenskap med inriktning på Östersjö och Östeuropa
Johan Eriksson	Professor, Statsvetenskap
Johan Fornäs	Professor emeritus, Medie- och kommunikationsvetenskap
Michael Gilek	Professor, Miljövetenskap
Norbert Götz	Professor, Samtidshistoria
Bengt Jacobsson	Professor, f.d. Vicerektor på Södertörns Högskola
Ingela Josefsson	Professor emeritus, f.d. Rektor på Södertörns Högskola
Per Ledin	Professor, Svenska
Kari Lehtilä	Professor, Miljövetenskap
Ulla Manns	Professor, Genusvetenskap
Gunnar Nygren	Professor emeritus, Journalistik
Lena Roos	Professor, Religionsvetenskap
Hans Ruin	Professor, Filosofi
Johan Rönnby	Professor, Arkeologi
Irina Sandomirskaja	Professor, Kulturstudier
Fredrik Svenaeus	Professor, Praktisk kunskap med inriktning på kunskapsteori